

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ulica Martiri della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/I. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Pošt. č. r.: Trst, 11/6464
Poštnina plačana v gotovini

NOVI LIST

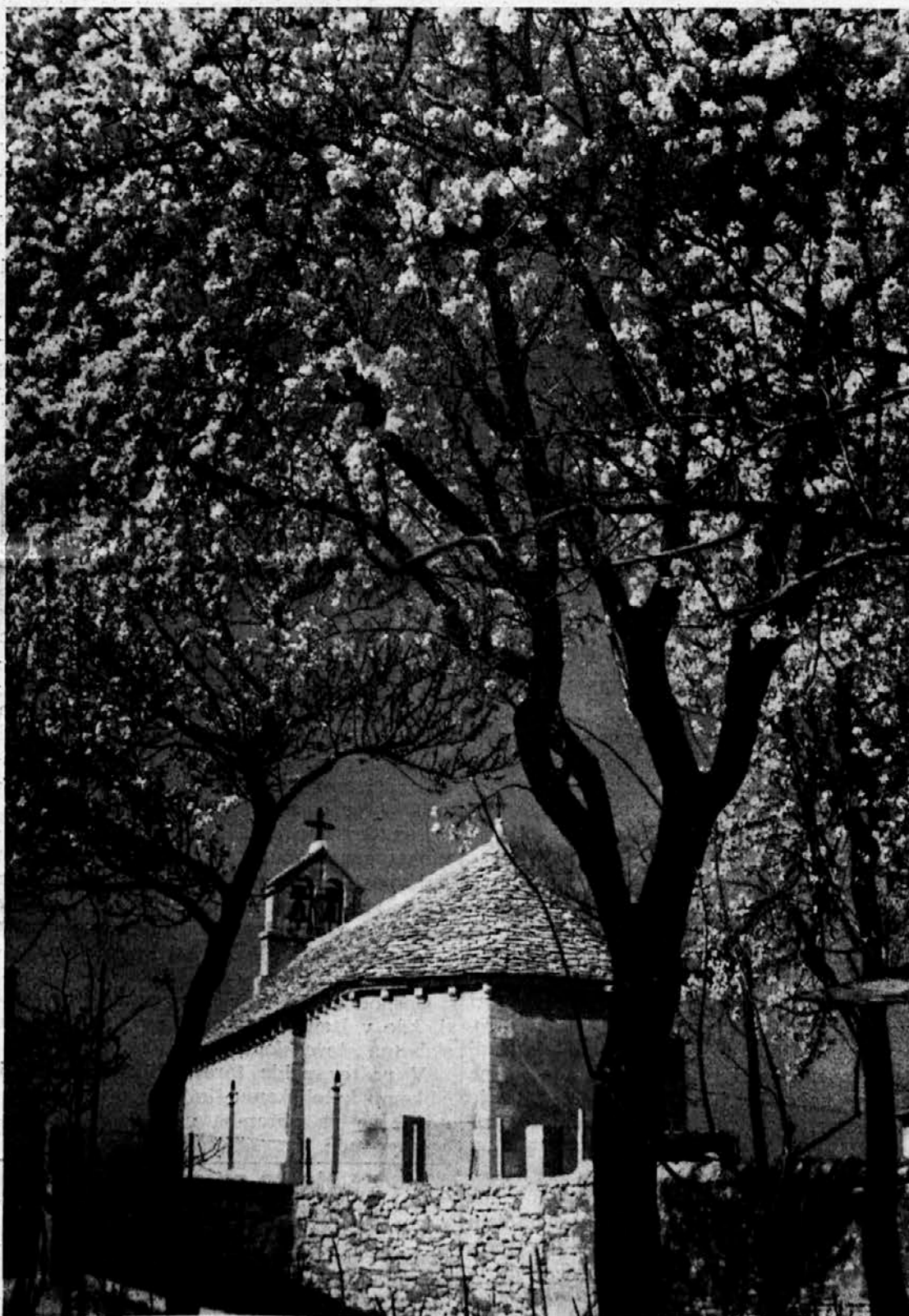
Povečana izdaja 50 lir.—
N A R O Č N I N A:
tromesečna lir 350 - polletna lir
650 - letna lir 1250 — za inozem-
stvo: tromesečna lir 600 - pol-
letna lir 1100 - letna lir 2200.
O g l a s i p o d o g o v o r u
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 298

TRST, ČETRTEK 14. APRILA 1960, GORICA

LET. IX.

PRAZNIK VSTAJENJA OD MRTVIH



Cerkvica sv. Roka v Sv. Križu pri Trstu

Foto Mario Magajna

„NOVI LIST“ želi vesele in blagoslovljene velikonočne praznike naročnikom, bralcem, sodelavcem, prijateljem in vsem Slovincem

Velika noč je praznik veselja. Ne le zato, ker ga obhajamo v času, ko poganja drevje prve nežne lističe in ko otroci med veselim vriskanjem nabirajo prvo cvetje na travnikih in gozdnih jasah, odrasli pa se vesele povratka toplih sončnih dni, ampak tudi zategadelj, ker nas vedno spet spomni, da bo končno življenje zmaga-lo nad smrtjo za vse večne čase. In zato je velika noč obenem praznik upanja.

V modernem kristjanu je to upanje včasih šibko in komaj še utriplje pod naslago vseh mogočih dojmov in občutkov, katere prinaša s seboj sodobno življenje. Izgovarjamo se, da ne utegnemo misliti na večnostne stvari, ker nas pozemeljske zadeve preveč zaposlujejo. Pri tem pa vemo, da je to samo izgovor, kajti tudi v nekdanjih časih je življenje ljudi močno zaposlovalo, morali so mnogo več delati in se truditi za vsakdanji kruh. Moderna tehnika pušča človeku veliko več prostega časa. Tega pa hoče prebiti »veselo«, hoče se zabavati, hoče pozabiti resnico, da bo moral nekoč umreti in zapustiti vse tiste udobnosti in užitke, ki jih zapopada izraz »življenjska raven«. V resnici pa se prav s tem sam oropa največje življenjske vedrine in zaupanja v bodočnost, ker ne misli tudi na to, da bo nekoč spet vstal od mrtvih, da torej smrt ne pomeni zanj konca telesnega in duševnega življenja za vse večne čase.

Prav zavest, da se bo nekoč spet prebudil iz smrti v večno življenje, telesno in duševno, bi morala biti krščanskemu človeku vir trajnega življenjskega optimizma in upanja. V luči te zavesti nobeno njegovo dejanje ni brezpomembno, noben dogodek njegovega življenja nima samo biološkega pomena, ker z vsem, kar dela in misli, hkrati oblikuje svojo lastno človeško podobo ter si sam pripravlja poslednjo sodbo, kjer bo dokončno pretehtana njegova človeška vrednost. Cerkev uči in jamči, da je to resnica, da to ni samo neka poceni tolažba za nesreče in neuspehe, ki jih doživlja človek na tem svetu, ampak stvarnost, ki je sicer ni mogoče otipati, a jo je kristjan dolžan verjeti in upoštevati.

Kaj je smisel življenja?

Premnogokrat nas popade žalost, ko prebiramo v listih novice o nesrečah, pri katerih najdejo smrti še čisto mladi ljudje, premnogokrat celo otroci, ki so komaj začeli živeti. Nedavno smo čitali o nesreči, pri kateri so izgubili življenje zaradi požara otročički, ki so se narodili šele nekaj ur prej. Tudi veren človek se je pri tem vprašal, kako more Bog kaj takega dopustiti; saj je človeški pameti popolnoma nerazumljivo, zakaj je sploh

(Nadaljevanje na 2. strani)



PRAZNIK VSTAJENJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

vzkliko tako življenje, če ga takoj nato zamori slana. Nehote se nas polasča pesimizem in dvom, češ človeško življenje je nekaj slučajnega, po slučaju nastane in po slučaju ugasne. V čem je torej njegov smisel?

Tisti, ki mislijo, da je s človekovo smrtjo vsega konec, odgovarjajo na to vprašanje različno. Nekateri menijo, da je smisel človekovega življenja v tem, da proizvajajo, da pomagajo večati narodni dohodek ali da življenje, dokler traja, čim bolj uživa, kot nekaj, kar mu je bilo podarjeno, pa mu bo za vedno vzeto. Spet drugi zahtevajo, naj človek živi junaško, da bo zapustil čim daljšo sled za seboj v zgodovini. To, da je edino trajno, kar bo ostalo za njim.

Kristjan pa ve, da smisel človekovega življenja ni v tem, marveč da je ta smisel skrit in razumljiv le v širokem spletu božjih namenov. Človek ga ne more spoznati z lastno pametjo. Tudi takrat, kadar meni, da ga je razvozlat, se morda moti. V božjih načrtih ima pa smisel in pomen tudi življenje malih otročičkov, ki morajo umreti, ko so komaj v svoje očke ujeli čar življenja. Pomen njihove eksistence razume le On; njihov obstanek ni morda nič manj važen od življenja umetnikov, znanstvenikov in voditeljev. V bistvu je tudi najdaljše življenje na tem svetu enako kratko kakor življenje novorojenčka, ki umre nekaj minut po rojstvu. Obe življenji trajata v časovnem razponu milijard let le enako kratek hipec.

Osebe in narod

Ohranimo torej živo v nas zavest božjega in lastnega Vstajenja od mrtvih. V tej zavesti bomo marsikaj laže in bolje presodili in ne bomo zdvomili nad božjo modrostjo. Bog nam je odkazal v svojih namenih nalogo, ki jo moramo izpolniti. In ker nas je napravil Slovence in nam določil košček zemlje, da se na njej izpolni naša usoda, nam je s tem zapovedal ne le, kaj moramo storiti kot osebe, temveč tudi kot člani slovenskega narodnega občestva. Tako kot posameznike je Bog poklical v življenje tudi narode ter jim postavil cilje, za katerimi morajo težiti. Zvestoba narodu, domači zemlji, lastnemu jeziku je zvestoba — Stvarniku in njegovi volji.

Z radostjo in neupogljivim pogumom moramo živeti polno in globoko življenje tudi kot Slovenci, katere je Bog ustvaril enakopravne in enakovredne vsem, tudi največjim ljudstvom na svetu. Po nauku Cerkve bodo tudi narodi vstali od mrtvih. Ko napoči ura Vstajenja in Večnega življenja, se bo šele videlo, kako je vsak od nas izpolnil dolžnosti, ki mu jih je Bog naložil do lastnega slovenskega naroda.

Zakaj je padla Tambronijeva vlada

Ministrski predsednik Fernando Tambroni je, kot smo slutili, odstopil, še preden je začel vladati. Četudi je pri glasovanju v poslanski zbornici dobil večino, se ni senatu niti predstavil, ampak mu le sporočil, da se umika. Ze prej so pa odstopili trije člani vlade, pripadajoči levičarskemu krilu Kršč. demokracije: Pastore, Sullo in Bo.

Nekdo je zaradi tega napisal, da se je vlada zrušila »zavoljo pomanjkanja ministrov«. Resnični in globlji vzrok je pa naslednji. Tambroni je dobil neobhodno potrebno večino samo z glasovi misovcev ali novofašistov, medtem ko so vsi ostali nevladni poslanci nastopili proti demokristjanom. V javnosti je nastal vtis, kot da je obstanek vlade odvisen od dobre volje fašistov in da so katoličani postali njihovi zavezniki.

Kršč. demokracija, ki je na zadnjem občnem zboru v Florenci z ogromno večino sklenila, da stranka ne sme sodelovati niti s komunisti niti s fašisti, je pod Tambronijem začela črnosrajčnike nekako uvajati spet v državno življenje, četudi so ravno taki pristaši diktature kot komunisti.

Upor proti fašizmu

Očitek, da katoličani pomagajo fašizmu spet na noge ter s tem rušijo demokratični značaj države in lastne stranke, je zbudil splošen odpor v vseh strujah Kršč. demo-

kracije razen pri izrazitih desničarjih. Ti tvorijo tako imenovano skupino Primavera (Spomlad), katero vodi mladi minister Andreotti.

Andreotti je bil edini, ki se je ustavljal zahtevi, naj se takoj skliče seja vlade in strankinega vodstva, da sklepata o nadaljnjem obstoju Tambronijeve vlade. Ker je bil v veliki manjšini, se je pa moral vdati. Demokristjanski voditelji so se nato, sklicujoč se na resolucijo občnega zbora v Florenci, enodušno odločili za Tambronijev odstop.

Gronchi je vzel sklep na znanje ter začel takoj posvetovanja za sestavo nove vlade, Tambroni je pa pooblastil, naj vodi tekoče posle. Kriza je ena najtežjih v povojni dobi, saj je država že poldrugi mesec brez redne vlade.

Spet bodo demokristjani, ki so sami v parlamentu brez večine, morali sklepati, na koga naj se naslonijo. Če gredo na levo, lahko mirno upravljajo državo, ker bi jih v tem primeru podpirali ne le socialni demokrati in republikanci, ampak v tej ali oni obliki tudi Nennijski socialisti.

Za tako rešitev se niso odločili ne le za stran tega, ker ji nasprotujejo razni cerkveni krogi, marveč tudi zato, ker v tem vprašanju ni edinstva med njimi samimi. V bistvu gre torej za krizo v vladajoči stranki in to je vzrok, da je tako dolga in težka.

OPOZORILO

Bralce in naročnike opozarjamo, da zaradi današnje povečane izdaje prihodnja številka Novega lista ne izide prihodnji četrtek, temveč dne 28. aprila.

Legia Nazionale na Krasu

V nedeljo je znano nacionalistično združenje Lega Nazionale s svojim nastopom v Nabrežini privleklo spet nase pozornost slovenske javnosti. V Piccolu beremo, kako je Legin predsednik demokristjanski tržaški odvetnik Harabaglia otvoril v tem slovenskem kraju »prvi odsek« organizacije »v kraškem pasu«.

V svojem govoru je poudaril, da je namen Lege širiti med mladino znanje italijanskega jezika in navdušenje za italijansko kulturo. Stvar sama na sebi se glasi zelo nedolžno, toda stvarnost je nekoliko drugačna: Lega Nazionale, ki je delovala pri nas že pod Avstrijo, je ustanavljala otroške vrtnice, ljudske šole in zabavišča tudi med Slovenci in Hrvati ter se na vse načine trudila, kako bi jih raznarodila. Bila je torej izrazito sovražna našemu narodu.

Starejši gospodje, piše Il Piccolo, se teh davnih časov še spominjajo in žele, da bi Lega Nazionale obnovila svoje nekdanje delovanje: »odsek v Nabrežini bo stal na čelu sobratov v vsej deželi« (tutta la Regione), se pravi enakih ustanov na vsem Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini.

Najprej, naglašajo list, je potrebno, da se otvori »druga kraška podružnica«, ki jo »že dalj časa zahtevajo člani na Opčinah, kjer osrednja Lega Nazionale že razvija lastno delovanje vzporedno s šolo«.

Iz vsega je razvidno, da se zdaj pripravlja nova ofenziva proti slovenski manjšini v Italiji. Najznačilnejše za naše razmere pa

je, da so med pobudniki tudi možje, ki se niti ne zavedajo, kako je tako protislovensko udejstvovanje moralno nedovoljeno. Tako prejkone duhovnik ubežnik iz Izole don Antonio Dubaz, ki je v nedeljo blagoslovil sedež Lege v Nabrežini. Morda je nanj vplivalo dejstvo, da je prvi in častni član tržaške Lege Nazionale škof Santin.

Demokristjan dr. Harabaglia je v otvoritvenem govoru čutil potrebno poudariti, da dejavnost ustanove, kateri predseduje, ne izvira »iz ozkega nacionalizma« ali celo iz težnje »po narodnem zatiranju, ampak iz gole obrambe naših koristi in naših narodnih izročil...«

Gospod odvetnik je samo pozabil pojasniti, kdo v Italiji Italijane ograža. Ali morda slabotna slovenska manjšina?

V poštev pride torej le ofenziva proti šibkemu katoliškemu ljudstvu druge narodnosti, ne pa obramba večinskega vladajočega naroda.

Mesto se ugreza

Rudniškemu središču Tuzla v Bosni se bliža neizbežna usoda. Zemlja ga bo požrla. Pod mestom se nahajajo velikanske plasti soli. Vode, zlasti reka Kreka, so jih polagoma izlužile in napravile v njih velikanske votline. Gornje plasti se z mestom vred vdirajo vsako leto za dva decimetra. Do letos so morali prebivalci zapustiti že 300 hiš, ki so grozile, da se zrušijo. Geologi so ugotovili, da se ugrezanje ne da več ustaviti. V šestih mesecih se mora vsa Tuzla izprazniti. Na ozemlju 160 hektarov bo nastala slana puščava.



POMEMBNA IZJAVA TUKAJŠNJEGA TAJNIKA KRŠČ. DEMOKRACIJE

Deželna avtonomija in narodne manjšine v Italiji

Londonski sporazum nima zakonske veljave - Beneški Slovenci „so že potujčeni“

V tukajšnji javnosti se je zadnje čase precej razpravljalo o samoupravni deželi Furlaniji-Juljski krajini. Vprašanje je postalo zlasti pereče, ker sta tako Segni kot Tambroni bila postavila kot eno glavnih točk vladnega programa izvedbo 116. člena ustave, ki predvideva ustanovitev avtonomne dežele s posebnim statutom Furlanije-Juljske krajine. Čeprav Segniju sploh ni uspelo sestaviti vlade in je Tambroni po komaj 11 dneh odstopil, ne bo mogel noben njun naslednik tega vprašanja več omalovaževati in zato lahko pričakujemo, da bo nova samoupravna enota vendarle ustanovljena.

Omeniti je tudi treba, da so bili v zvezi z novo deželo predloženi sedanjemu parlamentu kar štirje zakonski osnutki in da izvedbo tega člena ustave načelno zahtevajo vse politične stranke razen liberalcev, monarhistov in fašistov, ki pa v parlamentu še zdaleč nimajo tolikšne moči, da bi mogla njihova volja obveljati.

CEMU POSEBNE DEŽELNE AVTONOMIJE?

Od 5 samoupravnih dežel s posebnim statutom, ki jih predvideva ustava, so bile že pred 12 leti ustanovljene štiri, in sicer Sicilija, Sardinija, Dolina Aoste ter Trentinsko-Južno Tirolsko, medtem ko je bila ustanovitev Furlanije-Juljske krajine zaradi negotove usode tedanjega Svobodnega tržaškega ozemlja začasno odložena.

Sicilija in Sardinija sta dobili posebno avtonomijo zlasti zato, ker se je tamkajšnje prebivalstvo v dobi fašizma čutilo gospodarsko in socialno tako zapostavljeno, da je ob zaključku vojne nastalo n. pr. na Siciliji celó politično gibanje za odcepitev od ostale države. Ob severni državni meji pa je ustavodajna skupščina predvidela ustanovitev treh dežel s posebnim statutom zlasti zaradi ondotnih narodnih manjšin, ki jih je fašizem divje preganjal in hotel iztrebiti z rodne zemlje. Povojna Italija pa je hotela dokazati, da se jim v demokratični državi ni treba več bati za svoj narodni obstoj in razvoj.

Deželna ureditev razen tega prebivalstvu omogoča, da lahko tesneje sodeluje pri javni upravi, se pravi, da samo in neposredno soodloča o najrazličnejših gospodarskih vprašanjih, katerih rešitev je bila prej odvisna le od osrednje rimske vlade.

Od dveh dežel, kjer bivajo tudi Neitalijani, je razmeroma največ avtonomije dobila Dolina Aoste, kajti pristojnost tamkajšnjega deželnega sveta sega tudi na taka področja, katera so izven pristojnosti trentinsko-južnotirolske avtonomije. Nadzorstvo osrednje vlade je nadalje v Dolini Aoste nekoliko omejeno, ker sklepe deželnega sveta potrjuje tričlanska komisija, medtem ko delovanje trentinsko-južnotirolskega sveta nadzoruje ena sama oseba, vladni komisar, se pravi Rim.

TAKA SAMOUPRAVA JE PREVARA

Kot dogodki čedalje nazorneje dokazujejo, nemška manjšina v Italiji nikakor nima

v okviru samoupravne dežele take zaščite, ki bi jo zadovoljevala in ki ji jo je demokratična Italija bila obljubila v 6. členu ustave. S tem da je povečini nemški Južni Tirol bil združen v eno upravno enoto s povsem italijansko in po številu prebivalcev znatno večjo trentinsko pokrajino, so južnotirolski Nemci postali manjšina na svoji zemlji in zato odvisni od volje italijanske večine.

Medtem ko se je v začetku zdelo, da bo deželna ureditev vendarle pomagala pravično rešiti nemško manjšinsko vprašanje, se je kmalu izkazalo, da je bila manjšina v resnici le prevarana. To se je zgodilo, čeprav ji je bila z Gruber-De Gasperijevo pogodbo zajamčena popolna enakopravnost in dasi je takšna ureditev v nasprotju z duhom člena 6 republiške ustave in tudi člena 116, s katerim je bila ustanovljena samoupravna dežela s posebnim statutom.

PRETIRANO NAVDUŠENJE NI NA MESTU

Vse te stvari omenjamo, da bi pri nas kdo ne mislil, da bo v okviru bodoče dežele Furlanije-Juljske krajine mogoče nekako uredi-

ti tudi položaj naše narodne manjšine. Južnotirolska stvarnost nas uči, da nimamo prav nobenega razloga biti preveliki optimisti, kajti če je nacionalistom uspelo prevariti gospodarsko neprimerno krepkejšo in številčno močnejše Nemce, morejo še lažje ukaniti šibke in povrh še hudo strankarsko razcepljene Slovence.

In svojih namenov nacionalisti niti ne skrivajo. Tako je na primer tajnik tržaške Kršč. demokracije Corrado Belci objavil v zadnji številki glasila svoje stranke La Prora daljši članek, iz katerega je mogoče razbrati, kakšna usoda nas po njegovem čaka v novi deželi. Demokrščanski prvak se zlasti trudi dokazati, kako ni nobene nevarnosti, da bi dežela postala »dvojezična«, in kako ni potrebno, da se manjšinska določila londonskega sporazuma raztegnejo na Goriško, kjer naj bi po njegovem bilo le 13 tisoč Slovencev. Pri tem pravi, da je londonska pogodba le »dogovor med vladama, o katerem je bil parlament sicer obveščen, a ga ni potrdil; ne glede na to sporazum predvideva nekatere posebne ukrepe za Tržaško ozemlje in to je vse.«

Prav lepa in vzorna morala

Iz teh Belcijevih besed najprej izhaja, da bi narodne pravice goriških Slovencev ne smele biti nikdar zaščitene, kar pomeni, da je 6. člen republiške ustave le prazna beseda, ki naj takšna tudi ostane.

Za katoliškega politika, kot je Belci, pa je najhujše, kar je napisal o prostovoljno podpisani mednarodni pogodbi, kakršen je londonski sporazum. Ker ga parlament ni odobril, ni nikak zakon in ga zato ni treba izvajati in spoštovati.

Ne vemo, ali se g. Belci zaveda težke odgovornosti, ki jo je prevzel s to smelo trditvijo. Kajti če londonski sporazum nima zakonite veljave, naj nam razloži, s kakšnim pravnim pooblastilom je zasedla Italija Trst in sedi med nami dr. Palamara. Koga on postavno predstavlja? Po Belcijevi logiki nikogar. On ni nikak vladni generalni komisar, ampak navaden zasebnik.

Vsak slepec pa lahko vidi, da je Italija dobila upravo našega ozemlja prav na osnovi londonskega sporazuma, da je s pomočjo te pogodbe pričela gospodarsko in kulturno sodelovati z Jugoslavijo in da so od spoštovanja londonskega sporazuma odvisni tudi bodoči prijateljski odnosi med dvema sosedoma na Jadranu.

Ko torej Belci zavrača zakonitost mednarodne pogodbe, se očitno upira lastni vladni in obenem politiki lastne stranke ter bi ga že zaradi strankarske discipline morali klicati na odgovornost.

BENEŠKI SLOVENCIS NISO SLOVENCIS

V omenjenem članku najdemo nadalje še eno cvetko, ki nazorno dokazuje, kakšna je miselnost današnjega tajnika najmočnejše italijanske politične stranke. Mož je nam-

reč tudi napisal, da »prebivalcev Nadiške doline v videmski pokrajini, ki so daljnega slovanskega porekla, ne moremo smatrati za Slovence v narodnostnem in političnem smislu«, češ da so že popolnoma potujčeni.

Belcijeva trditev je povsem lažna, kajti kdor je samo enkrat bil v Beneški Sloveniji, se je lahko prepričal, da tamkajšnje ljudstvo govori doma slovenski, v cerkvi moli slovenski, v gostilni se med seboj pogovarja slovenski itd. Iz tamkajšnjega ljudstva je izšel celo slovenski pesnik Ivan Trinko, dolgoletni profesor modroslovja v videmskem semenišču, ki so ga kot Slovenca poznale stotine in stotine italijanskih duhovnikov in laikov ter kot Slovenca tudi spoštovali. In sedaj se najde neki Belci, ki z enim stavkom briše z obličja zemlje obstoj tisočev Trinkovih ožjih rojakov, kar je že višek predrznosti in nacionalistične slepote.

Spričo takih izjav se upravičeno sprašujemo, v čem se Belci pravzaprav razlikuje od fašistov in čemu se sploh smatra za katoliškega politika. Vsakdo pa mora priznati, da noben pošten in zaveden Slovenec ne more z njim in z enako mislečimi ljudmi politično sodelovati.

Kljub vsem težavam in zaprekam pa smo trdno prepričani, da bo naš boj za enakopravnost prej ali slej zmagovito zaključen, kajti, »v božjih mislih nobenemu narodu ni usojeno, da bo večno podložen drugemu«. Tako se je zaključil članek o razmerah v Afriki, ki je bil pred dnevi objavljen v Viti Nuovi, glasilu Kat. Akcije v Trstu. Ni dvoma, da te besede ne veljajo samo za črnce, temveč tudi za nas belce. D. L.

Tržaškega

Tržaški mestni svet:

RAZPRAVA O AVTOBUSNIH ZVEZAH

Na ponedeljkovi seji tržaškega občinskega sveta je podžupan Cumbat odgovoril na vprašanja raznih svetovalcev. Tako je komunistu Gombaču, ki se je bil pritožil zaradi slabih in nerednih avtobusnih zvez med mestom in tržaškim podeželjem, dejal, da je nadzorništvo za motorizacijo uvedlo preiskavo ter ugotovilo, da so pritožbe neutemeljene. Podžupan je obenem zavrnil Gombačev predlog, naj bi občina ustanovila svoje avtobusno podjetje, ki naj bi zatem prevzelo službo na vseh že obstoječih progah med mestom in okolico. Prof. Cumbat je izjavil, da občina za to nima sredstev.

Socialistu dr. Pincherlu je podžupan pojasnil, da sta podjetji Autovie Carsiche in SAT voljni znižati ceno vozovnicam na progi Trst-Trebeče od sedanjih 125 na 115 lir, cena tedenskega listka pa naj bi se zmanjšala od sedanjih 870 na 830 lir. Dr. Pincherle je pripomnil, da bi moralo podjetje SAT uvesti še manjše cene, kajti njegova proga je okrog 10 km krajša od proge, po kateri vozijo avtobusi drugega podjetja. O tej zadevi pa bo še razpravljala občinski svet.

Svetovalec dr. Dekleva se je v imenu prebivalcev iz Bazovice pritožil, da se najrazličnejši material, ki ga je treba odstraniti zaradi gradbenih del v mestu, vseprek odlaga po bazovskih jusarskih zemljiščih, zaradi česar imajo zlasti tamkajšnji kmetovalci občutno škodo. Zato je predlagal, naj se ves material za sedaj navozi v bazovski zapuščen kamnolom. Ko bo ta napolnjen, naj se zemljišče izravna in bo tu lahko nastalo lepo športno igrišče.

Predlagal je obenem, naj se vzdolž cest v bližini Bazovice postavijo znamenja, ki naj avtomobiliste opozarjajo, da morajo zmanjšati brzino vozil, ker je v vasi precej živine, katero bodo kmetje kmalu pričeli goniti na pašo.

Tržaški pokrajinski svet:

ODŠKODNINA ZA RAZLAŠČENA ZEMLJIŠČA

V ponedeljek se je sestel tržaški pokrajinski svet in v glavnem razpravljala o tekočih upravnih zadevah. Omeniti je zlasti treba, da je predsednik Gregoretti na zahtevo slovenskega svetovalca Marija Grbca naročil pristojnim uradom, naj čimprej izvrše, kar je potrebno, da se izplača odškodnina lastnikom zemljišč, ki jih je pokrajinska uprava razlastila zaradi razširitve cest.

Svetovalec Postogna je predlagal, naj pokrajina ustanovi podjetje, ki bo prevzelo avtobusno službo na progah po tržaški okolici. Svet je tudi sklenil nakazati 100 tisoč lir Kmetijskemu nadzorništvu, ki bo 15. maja priredilo v Zgoniku 3. razstavo goveje živine sivorjave pasme.

Zgonik:

NA SV. LENARTU GRADIJO KAPELICO

Občinska podporna ustanova je za velikonočne praznike obdarila okrog 70 pomoči potrebnih oseb iz naše občine. Vsaka oseba je prejela nakaznico, s katero si je lahko

nakupila za najmanj 2.500 lir živil. Učenci otroških vrtcev pa so od občine te dni prejeli velikonočne darilne zavojce.

Delavci Selada so pred dnevi pričeli graditi na hribu Sv. Lenarta malo kapelo. Stroške za ta dela bo poravnal Urad za tujski promet. Selad bo obenem asfaltiral nekaj vaških poti v Gabrovcu in Saležu in uredil kanalizacijo. Ta dela bodo skupno stala 4 milijone lir.

Dolina:

NOVI TELEFONSKI GOVORILNICI

Prefektura je pred kratkim potrdila sklep dolinske občine, da se postavita v Borštu in Prebenegu telefonski govorilnici. S tem bodo domala vse vasi naše občine imele telefon in bile neposredno povezane z mestom.

Kmetovalci v Bregu imajo ta čas polne roke dela. Zaradi deževnega vremena so namreč zaostala mnoga poljska opravila, saj so nekateri šele pred dnevi obrezali in povezali trte. Opaziti je, da zadnja leta kmetje posvečajo večjo pozornost travnikom, kar je povsem pravilno, saj je že danes živinoreja najdonosnejša panoga kmečkega gospodarstva. Po tej poti je treba samo nadaljevati in se čimbolj seznaniti s sodobno kmetijsko tehniko.



Mačkowlje

Foto M. Magajna

Opčine:

KULTURNO MRTVILO

Ze večkrat smo se nameravali oglasiti glede tega, pa smo vedno nazadnje še odložili, češ morda se bo le kaj obrnilo na bolje. Gre namreč za kulturno — in lahko bi dejali tudi družabno mrtvilo pri nas na Opčinah. V naši »vasi« živijo gotovo nad sto slovenskih izobražencev, od katerih je skoro vsak delaven na kakem področju javnega življenja, kakor hitro pa se vrne z zvestim tramvajem ali z lastnim avtom na Opčine, se zapre v »svoj dom, svoj grad«, iz katerega ga izvabi le kaka posebno razburljiva televizijska oddaja. Nikomur se ne zdi vredno, da bi malo razgibal kulturno življenje v našem kraju. Sam ga morda ne pogreša, ker najde v Trstu priložnost, da potolaži svoj kulturni apetit. Toda žrtve takega mišljenja so naši mladi fantje, dekleta in šolska mladina, ki bi radi nastopali in se postavili, pa ni nikogar, ki bi jih vzela v roke. Tako nekateri zaidejo v tuja društva, ali pa postajajo okrog »juke-boxov«

po barih in se prestopajo v ritmu zamorskih »rock and rollov«.

Pohvaliti pa moramo naše šolarje zaradi lepega petja pri nedeljski maši, kar je seveda zasluga njihovega kateheta, ki tudi sam poprime z njimi.

Znal jim je vzbuditi ljubezen do petja v cerkvi in jih naučiti reda, tako da jih petje samo res veseli.

Ali bi ne bilo mogoče ustanoviti za to mladino kakšnega športnega ali drugega društva, kjer bi našli nedolžno zabavo in se lahko tudi naplesali, kakor se lahko mladina drugega jezika v prostorih tukajšnje Kršč. demokracije?

Medja vas:

O JUSARSKEM ZEMLJIŠČU

Komisar za jusarska zemljišča dr. Carmelo Palermo je prejšnjo soboto sklical na nabrežinskem županstvu sestanek številnih naših domačinov, da se porazgovore o različnih vprašanjih, zadevajočih skupna medvejska zemljišča.

Na sestanku so bile najprej pojasnjene nekatere upravne zadeve, zatem pa je dr. Palermo poročal, da je nekemu zemljemercu poveril nalogo, naj prouči zgodovino naših skupnih zemljišč, da se ugotovi, ali so to res jusarska zemljišča ali ne.

Beneška

SV. PETER SLOVENOV

V svojih dopisih v Novem listu stalno posvečamo pozornost poročilom iz raznih naših krajev o vedno večjem izseljevanju našega, zlasti mlajšega sveta v tujino, in s svojimi poročili hočemo v vodilnih in odgovornih italijanskih krogih zbuditi vest in čut odgovornosti za resnične koristi državne celote. Kar je Novi list pisal v svojih zadnjih številki o Reziji, da se namreč kljub siromaštvu vendar vzdržuje po zaslugi pridnosti in delavnosti svojega prebivalstva in da Rezijani tudi v tujini ostanejo zvesti svoji grudi ter s svojimi prihranki podpirajo svoje domove, velja za vso našo obmejno domačijo. Naš izseljenec je s srčnimi koreninami globoko navezan na svoj rod in zemljo. Država in pokrajina bi prav lahko v nekaj letih s primernimi ukrepi spremenili gospodarske razmere naše obmejne dežele, če bi se odločili na ustanovitev nekaterih industrijskih podjetij v naših krajih. Temu se pa očitno upirajo, ker drugače ne moremo razumeti njihove brezbriznosti na tem področju.

Sodimo pa, da tega namerno nočejo storiti, ker bržkone upajo, da se bo tako naše ljudstvo prej raznarodilo, če mora namreč več kot tretjina ljudi na delo v tujino, ker ne more priti do vsakdanjega kruha na domačih tleh.

To njihovo upanje pa bi bilo zmotno. Naš človek živi v Nadiški in Rezijanski dolini že nad 1300 let. Današnja revščina njegovega življenja po krivdi zaslepljenega pretirane italijanskega nacionalizma, ki se kaže zlasti tudi v nezdravih in žalostnih cerkvenih zadevah v skoraj vsej naši obmejni domačiji, je sicer v marsičem za našo narodno življenje hudo škodljiva, a korenin našega ljudstva tu ne more naglodati.

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Prejšnji petek je goriški mestni svet v glavnem razpravljal o vprašanju samoupravne dežele Furlanije-Juljske krajine in o predlogu, naj bi predstavniki mestnega sveta imeli več vpliva v upravi proste cone.

V začetku se je pa je župan dr. Bernardis obvestil svetovalce, da bodo v kratkem morali preučiti predlog, naj občina poravnata stroške za postavitve zvona v oslavske kostnice; zatem je župan poročal o novih napravah na goriškem letališču, ki so potrebne, če naj tu nastane športno zrakoplovno središče za gojence iz vse države.

Liberalcu grofu Attems, ki je sprožil vprašanje o deželi Furlaniji-Juljski krajini, je župan odgovoril, da je svet o tem vprašanju obširno razpravljal že leta 1957 in tudi sprejel resolucijo, ki je še vedno veljavna. Opozoril je tudi, da bo prišla v Gorico posebna parlamentarna komisija, ki bo zadevo proučila na mestu samem. Liberalci so, kot znano, veliki nasprotniki zlasti avtonomnih dežel s posebnim statutom.

Po razpravi, ki je zadevala prosto cono, je svet z večino glasov zavrnil predlog dr. Sfiligoja in dr. Battella, naj se tudi sovojenjski občini prizna pravica, da dobi svojega zastopnika v upravi proste cone. Končno je svet odobril predlog odbora, naj ima občina tri zastopnike v upravnem odboru goriške trgovinske zbornice, ko bo ta raz-

Slovenija

Zvesta spremljevalka življenja našega ljudstva je naša globoko verna žena in mati, ki vestno varuje svoj dom in rod, čeprav ji je strašno hudo pri duši, ko mora shajati brez moža, ki mora prislužiti vsakdanji kruh za družino v tujem svetu.

Naše žene in matere ohranjajo slovenski jezik rod za rod, one so naše neplačane učiteljice, pogumne in okretne, ki so ohranjale naše domove v težkih časih fašizma in v obeh krutih svetovnih vojnah. To delajo že 1300 let in bodo delale še naprej.

Po dolgi zimi je osebni promet čez obmejne prehode zopet oživel. V marcu je bil znatno večji kot lani v istem mesecu.

V marcu je šlo čez osem naših obmejnih prehodov 11.125 potnikov, od katerih je bilo 8488 jugoslovanskih in 1923 italijanskih državljanov. Dvolastniškega dovoljenja se je poslužilo 570 jugoslovanskih in 142 italijanskih državljanov. Največ prehodov je bilo seveda pri Stupici.

V petek prejšnjega tedna je imel naš občinski svet izredno sejo pod predsedstvom župana g. Ciana z edino točko dnevnega reda: odobritev načrta za centralno ogrevanje prostorov v novi ljudski šoli, ki je v gradnji. Načrt je izdelal inženir Ivan Augelli iz Ronk. Gradnja bo stala 3.500.000 lir. Občinski svet je načrt odobril.

IZ TAVORJANE

V mesecu januarju in februarju se je v naši občini rodilo 8 otrok, od katerih se jih je pet rodilo v porodnišnici; umrlo je 12 ljudi, od teh trije niso umrli doma; porok je bilo 9, od teh ena v inozemstvu.

Iz naše občine se je letos izselilo 312 delavcev, od teh 18 za stalno. Največ jih je odšlo v Nemčijo, ostali pa v Švico, Francijo in Holandijo,

pravljala o zadevah proste cone. Občino bodo zastopali župan in dva svetovalca. V posvetovalni komisiji pa bo svet zastopan po 5 članih.

Na tajni seji je svet med drugim pooblastil odbor, da sme izplačati za veliko noč mestnim uslužbencem po 30, 20, 15 in 10 tisoč lir nagrade, v skupnem znesku 3 in pol milijona lir.

POKRAJINSKI SVET

Na seji, ki je bila v ponedeljek prejšnjega tedna, je goriški pokrajinski svet rešil kar 21 točk dnevnega reda.

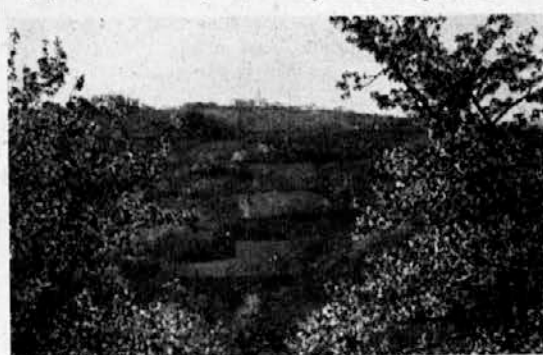
Omeniti moramo zlasti sklep, da se uslužbencem izplača za velikonočne praznike predujem, pri čemer bodo upoštevali nove plačilne lestvice, ki jih je svet svoj čas sprejel. V ta namen je predvidenih okrog 13 milijonov izdatkov.

Svet je zatem sklenil najeti 350 milijonov lir posojila za zgradnjo nove šole in nadaljnjih 208 milijonov posojila, da se poravnata primanjkljaj v letu 1959.

Svetovalci so tudi odobrili izdatek 6 milijonov za nove prometne znake na cestah in razpis nagrad po 50 tisoč lir za diplomatske razprave, ki obravnavajo vprašanja goriške pokrajine.

IZ STEVERJANA

Predzadnjo nedeljo je naš občinski svet med drugim sklenil zvišati plače dvema uradnikoma in odbornikoma za skupno 170 tisoč lir. Občina bo tudi najela tri posojila in sicer 3,6 milijona lir za kritje primanjkljaja leta 1959, en milijon za opremo šte-



Steverjan

Foto M. Magajna

verjanske in 800 tisoč lir za opremo šole na Valerišču.

Svet je nato sklenil okrasiti sejno dvorano tudi s sliko pokojnega števerjanskega župana Jožefa Klanjščka, ki je leta 1907 poskrbel za gradnjo našega občinskega doma. Sedaj že visi slika tega zaslužnega moža v dvorani poleg lepe oljnate slike; ki jo je izdelal slikar Tone Mihelič.

SOVODNJE

Z zadovoljstvom poročamo o rednem občnem zboru sovojenjske Kmečko-delavske posojilnice, ki je bil predzadnjo nedeljo.

Iz poročil raznih odbornikov je namreč razvidno, da se je ta važna ustanova lani zopet okrepila. Saj so vloge narasle za 30 odstotkov, posojila za 20 odstotkov, rezervni sklad pa znaša že 1.510.219 lir, v letu 1958 je znašal promet 60 milijonov, lani pa 80. Hranilne vloge so se v lanskem letu dvignile na 38 milijonov lir. Denarni zavod razpolaga danes z 18 milijoni lir v gotovini in vrednostnih papirjih. Občni zbor je skle-

Iz Goriške

nil, da lahko znaša posojilo največ 1 milijon lir.

Obrestna mera za menično posojilo znaša 7%, vezana vloga se obrestuje po 4%, nevezana pa 2%. Predsednik nadzornega odbora g. Lukežič je zato pravilno poudaril prednost domačega denarnega zavoda pred bankami, katerim je treba plačati za posojilo 12 do 13 odstotkov obresti in razne druge stroške.

Člane je obvestil, da se je odbor pozanimal za nakup zemljišča v središču vasi, kjer naj bi se zgradilo poslopje, v katerem bi bil sedež posojilnice. Pogajanja za nakup zemljišča so skoro zaključena in člani so na občnem zboru ta nakup soglasno odobrili. Ob tako lepem razvoju domače posojilnice ni čudno, da se je število njenih članov lani dvignilo na 97.

Naši občini je vlada odobrila pred nekaj dnevi najetje posojila v znesku 6.280.000 lir, s katerim bo poravnala primanjkljaj iz leta 1959.

IZ DOBERDOBA

Predzadnjo nedeljo je imela doberdobska posojilnica redni letni občni zbor, ki se ga je udeležilo zadovoljivo število članov.

Tajnik Slavko Ferletič se je med drugim prižogil, da nekateri (vaščani) nočejo priznati, kako je naš domači denarni zavod že mnogo koristil občanom, saj jim je pomagal pri nakupu raznih strojev in obnovi hiš. Mnogi ne kažejo do posojilnice dovolj zupanja in raje gredo po denar v banke, čeprav imajo pri tem znatno več stroškov.

Občni zbor je odobril obračun za leto 1959. Lani je bilo v posojilnico vloženi 12 milijonov in 600.000 lir, v prejšnjih dveh letih pa samo nekaj nad 7 milijonov; lani je bilo izdanih posojil v znesku 6.750.000 lir, dolžniki so vrnili 3.500.000 lir posojil. Danes ima posojilnica 156 članov.

Člani so na občnem zboru soglasno sklenili, da se vsota najvišjega posojila dvigne od 500 tisoč na en milijon lir.

Občni zbor je izvolil tudi nov odbor, v katerem je 10 članov iz Doberdoba in Poljan, dva pa iz Dola in Jameli.

Naše prebivalstvo se je razveselilo vesti, da je tržaško gradbeno podjetje Cesia že začelo prevažati nove vodovodne cevi, ki jih bodo položili med Vrhom, Poljanami in Doberdobom, kjer bo tekla glavna žila kraškega vodovoda. Upamo, da bo v kratkem izkopen jarek za cevi.

RODITELJSKI SESTANEK

V nedeljo je bil roditeljski sestanek tudi na slovenski strokovni šoli v Gorici. Sestanka se je udeležilo veliko število staršev, katerim je pri srcu napredek naših otrok.

Roditeljski sestanek je začel z uvodno besedo ravnatelj dr. Josip Nemeč, ki je pozval starše, da trajno spodbujajo svoje otroke k pridnemu učenju, da bo njihov uspeh čim boljši, kar bo v čast tudi šoli.

Ravnatelj in profesorji so dali staršem tudi nekatera pojasnila splošne narave, ki so jih starši želeli.

Sledil je daljši razgovor med starši in profesorji o učnem uspehu posameznih dijakov in dijakov.

Velikonočno branje

Velikonočno jajce

Velika noč! Povsod kamor se ozrejo oči po mestnih izložbah se bliščijo velika in majhna jajca iz čokolade, testa, svile ali samo iz papirja. Že tedne prej oznanjajo največji krščanski misterij — trpljenja in vstajenja.

Simbol življenja

Pri vseh narodih je jajce postalo simbol kalečega življenja. Znamenje praznikov, ki v začetku zoreče pomladi kličejo nove klice v brstje in popje.

Jajce, pa naj bo že skromno pobarvan pirh, lepo izrisana pisanica ali le z zlatom okrašena podobna jajca, priključje v spomin praznik pomladi in vstajenja.

Izvor velikonočnega jajca sega daleč nazaj v prve čase človeške kulture. Že starim Egipčanom je jajce



pomenilo plodnost in rast. V suhi dobi so polagali nojeva jajca na Nilove bregove, da so se mladiči pod vplivom sončne toplote in rečnih poplav — sami izvalili. Pri Asircih, Babiloncih in Kaldejeih je pomenilo komu darovati jajce voščiti srečo in bogato žetev.

Pri narodih Bližnjega vzhoda pomeni še danes jajce simbol sreče. V koptskih cerkvah v Kairu, Aleksandriji, pa tudi v mohamedanskih mošejah više lestenci v obliki velikih srebrnih jajc.

Tudi o barvanih jajcih pišejo že stari zgodovinarji. Rimski pisatelj Elius Lampadius pripoveduje, da so rdeče pobarvana jajca prišla v navado že za časa cesarja Aleksandra Severa v 3. stoletju po Kristusu. Ko se je namreč rodil ta cesar, je baje kokoš v cesarskem kurniku znesla rdeča jajca. Po drugi basni pa spominjajo rdeča jajca na mučenje prvih kristjanov z ognjem.

V zgodnjem srednjem veku je jajce predstavljalo kar podobo tedaj pojmovanega osvetja. Rumenjak

Pod oljkami

Drama križa in smrti se je začela v vrtu Getzemani. Tisočletni gaj oljk je dandanašnji ograjen z zidom. Na vrtu pa izteguje še nekaj oljčnih dreves stare suhe veje. Te oljke so potomke tistih dreves, ki so na gori raztezala svoje krošnje nad glavo Učenika, ko je pred njimi molil: »Oče, naj odide ta kelih...«

Pod tistimi oljkami se je začela skrivnost trpljenja.

Do 14. stoletja so po pobožnem izročilu kazali kraj in kamen, kjer je klečal Mučenik. Ta prostor je na desni strani steze, ki vodi na vrh Oljske gore. Že zgodaj v srednjem veku so v vrtu Getzemani na kraju, kjer je Kristus klečal, postavili majhno svetišče. Perzijske vojne so ga uničile in kamen so prenesli v bližnjo votlino blizu Marijinega groba. Tu so pozneje iskali tudi kraj getzemanske noči.

Še pred križarskimi vojnami je patriarh Modest postavil na tistem prostoru lepo baziliko. Po nekaj sto viharnih let je ostala orelje le mala kapelica sv. Odrešenika. Spomin na njegovo trpljenje je romarje spodbudil, da so zgradili novo cerkev. Kakor trpljenje raste in pada, tako tudi od te bazilike ni ostalo okrog leta 1332 nič drugega kot stranska ladja, ki so jo spremenili v hlev za ovce.

naj bi pomenil sonce, ki se prosto suče v ozračju, to je v beljaku; vse pa obdaja lupina, zemeljska skorja.

Germanski narodi, posebno Goti, so verovali v jajce kot v prinašalca sreče. Zato se na severu, v Nemčiji, Rusiji, pa tudi na Madžarskem in, kar je še bolj čudno, tudi na Japonskem silno razveselijo, če gnezdi čaplja na strehi in izvali jajca. V tisto hišo, menijo, se bo gotovo naselila sreča.

Simbol vstajenja

Krščanstvo je skušalo v te stare vere in navade vcepiti svojo miselnost. V 4. stoletju je prišlo v navado, da so družine pošiljale na veliko soboto ali na dan Vstajenja košaro jajc v cerkev, da so jih razdelili revežem. Preprosto ljudstvo je v teh velikonočnih jajcih videlo posebno hranilno moč, zlasti po štiridesetdnevem postu. V postnem času niso uživali jajc. Ta navada se je do nedavnih časov ohranila tudi v tržaški okolici.

Polagoma se je sakralni pomen jajca izgubil. Obnovil pa se je v 12. stoletju, ko imamo prva pričevanja o cerkvenem blagoslovu jajc, kar se je še danes ohranilo v obredniku kot *Benedictio ovorum*. Blagoslavljajo jih z besedami, naj bodo «v spomin vstajenja Kristusovega, Gospoda našega».

Obenem z blagoslavljanjem je prišlo tudi v navado obdarovanje, posebno z rdeče pobarvanimi jajci. Začelo se je v Franciji za časa Ludvika XIV. v 17. stoletju. Veliki umetniki kot Watteau in Lafiret so krasili velikonočna jajca s podobami. Se danes jih lahko občudujemo v versajskem muzeju. Po teh umetnikih je šla v svet navada ne samo barvati, ampak tudi risati in slikati velikonočne pirhe.



Pristan v Devinu

Foto D. Marega

Spomin na kraj Kristusovega trpljenja pod oljkami je ostal v pozabi več stoletij, ko so turške oblasti vladale nad Sveto deželo. Šele ko so frančiškani v 19. stoletju dobili pravico varstva svetih krajev, so začeli tudi na prvi postaji križevega pota odkopavati stare sledove. Leta 1920 so našli temelje prejšnjih svetišč. Na kraju trpljenja na Oljski gori je rimski stavbenik Barluzzi postavil baziliko Kristusovega trpljenja, ki je bila končana za veliko noč leta 1924.

Tako se je spomin trpljenja pod oljkami ohranil do današnjega dne.

Zakaj si me zapustil!

Pod tem naslovom je napisal veliki holandski romanopisec Rogier van Aerde, ki je pri nas še nepoznan, obsežen roman o Kristusovem trpljenju in smrti. To največjo dramo vseh časov je pisatelj prikazal v obširni knjigi, ki je prav za veliko noč izšla v nemškem prevodu. Vse svetopisemske osebe govorijo iste besede, kot jih sporoča evangelij, a pisatelj jih zna narisati v okolju in času s tako psihološko pronicljivostjo, da zaživijo kot živi dramski igralci pred bralčevimi očmi. Nič ni šablone in mehkonosti v knjizi, ki sega z globoko življenjskostjo preko vseh verskih razlik, tako da «roman o trpljenju Gospodovem» (takšen je podnaslov) zgrabi slehernega razmišljujočega človeka.

Sveto pismo - svetovna knjiga

Nobena knjiga na svetu se ne tiska v tolikih izvodih in v tolikih jezikih kakor sv. pismo. Zato se kratkoma imenuje biblija, to je knjiga (iz grščine). Rokopisne prevode v razne jezike imamo ohranjene iz pozne rimske dobe in iz srednjega veka. Iz hebrejščine je prevedel sv. pismo v latinščino že naš rojak sv. Jeronim leta 405. Njegova Vulgata editio je postala temelj vsem poznejšim izdajam. Biblija je sploh prva knjiga, ki je l. 1456 po iznajdbi tiska izšla.

Večina zapadnih narodov ima v začetkih slovstva sv. pismo kot prvo knjigo. Mi Slovenci smo jo dobili po Trubarjevem prizadevanju že leta 1557, ko o drugem slovstvu še ni bilo pri nas sluha. Sv. pismo je postalo za mnogotera ljudstva učbenik, iz katerega so se učili brati, in obenem je to bil prvi vir kulture. Vsi vemo, da je Dalmatino sv. pismo (1584) in dvesto let za njim Japljevo podlaga za razvoj slovenskega književnega jezika.

Sv. pismo so začeli v novem času tiskati v vseh mogočih jezikih. Do leta 1800 je bilo prevedeno v 71 jezikov; med temi tudi v abesinski in arabski. Okrog leta 1900 je bralo to knjigo že 567 narodov v svojih jezikih. Danes pa je prevedeno že v 1200 jezikov. Obstaja sicer še 2000 narečij brez lastnega svetopisemskega besedila, toda ti jeziki obsegajo komaj eno desetino vsega človeštva: od 2730 milijonov ljudi, komaj 300 milijonov. Danes ni nobenega količaja pomembnejšega naroda, ki bi ne imel svojega prevoda te knjige vseh knjig.

HEBREJŠČINA — ŽIV JEZIK

Skoro 2000 let je veljala hebrejščina, ki so jo govorili v Kristusovih časih v Palestini, za mrtev jezik. Odkar so se po tistem velikem petku, ko je ljudstvo vpilo: «Njegova kri naj pade na nas in naše otroke», Judje razkropili po vsem svetu, je tudi judovski jezik ali hebrejščina — umrla.

Ze za časa Kristusa jo je začela izpodrivati ljudska aramejščina, ki je služila kot občevalni jezik našemu Gospodu. Hebrejško so govorili in pisali le še židovski učenjaki. Njih narečje se je pa že prelilo v mešanico, imenovano «mišna», iz katere se je razvila srednjeveška hebrejščina.

Razkropljeni Judje so prevzeli jezike narodov, med katerimi so se naselili, jezik njih očetov je pa zivotalil le še v sinagogah.

Po prvi svetovni vojni se je pa razmahnilo sionistično gibanje za povratek Judov v sveto deželo in za obnovo stare kulture. Manjkal je pa še enoten govorni jezik. Zato so sklenili obnoviti staro hebrejščino svetopisemskih očakov. Poseben svet jezikoslovec «waad halaschon» ima nalogo, da izpopolni jezik z modernimi izrazi zlasti iz tehnike in naravoslovja. Danes so z obnovo jezika že tako daleč, da izhaja večina časopisov v Sveti deželi v hebrejščini. Tudi v kinematografih, gledališčih in operah govore in pojejo v jeziku pradedov. V Tel-Avivu in v Jeruzalemu bereš večinoma hebrejske napisce. Jezik, ki je po Kristusovi smrti stoletja dolgo spal, se je prebudil k novemu življenju.



KROZKA SLOVENSkih IZOBRAZENCEV

iz Trsta in Gorice priredita na velikonočni ponedeljek celodnevni izlet h Kekcu. Izlet bo z vlakom in ne z avtobusom, kakor je bilo prvotno javljeno. Odhod udeležencev iz Trsta bo z glavne postaje z vlakom ob 7.30. Iz Gorice v Solkan bomo šli z avtobusom, nato peš do Kekca. Izlet bo samo ob lepem vremenu.

F. J.

Dim nad gozdovi

Morda mi ne boste verjeli, gospod, kar vam bom zdajle povedal. Toda povedal vam bom tako, kakor je bilo.

Bilo je na veliki teden leta 1945. Tiste dni smo se bojevali z Nemci po koroških hribovih okrog Slovenj Gradca in Dravograda. Naš bataljon je imel nalogo, da zapre Nemcem umik ob Mislinji in v Dravski dolini. Postavljali smo zasede motoriziranim kolonom, ki so se umikale z Balkana, toda potem je bilo Nemcem tega zadosti, nakopičili so precej enot vsake vrste in nas začeli obkoljevati. To je bilo pač tako prekleto vojskovanje: en dan si ti pripravil sovražniku zasedo, drugi dan jo je lahko on tebi. Z Nemci se ni bilo šaliti. Bili so že na koncu, to so tudi sami vedeli, in prav zato so bili še tembolj besni. Gonili so nas po gorah tam okrog in večkrat smo že mislili, da smo v pasti. Pa se vendar nismo dali, zagnali smo se v napad kot sami hudiči in se vsakokrat pretokli. Poznali smo vse goščave in grabne, in to nas je reševalo. Vedno smo spet našli kak izhod. Toda mnogo jih je padlo. Mene je samo oprasnilo po glavi in mi odneslo nekaj kože in šop las. Tukajle, poglejte. Spet so mi zrastle, a ostali so beli; čudno. No, pa če ni hušega.

Končno smo se prebili iz obroča in se izgubili v goščavah Uršlje gore. Hodili smo ves dan in še del noči, dokler se nismo prepričali, da so izgubili sled za nami. Šele okrog polnoči je ukazal komandant bataljona stoj in smo se utaborili. Nekateri so se vrgli na gozdna tla in pospali, ne da bi čakali na svoj obrok. Tudi jaz sem legel, kjer sem ravno stal, toda zaspati vendar nisem mogel. Morila me je skrb, kaj je z ženo in otrokoma. SS-ovci so v svoji jezi požigali kmetije po gorah tam okrog. Vsak dan se je dvigal dim nad gozdovi. Gorelo je na desetine kmetij. In ponoči je bilo, kot da gore kresovi za veliko noč. Veste, v naših krajih kurimo kresove na veliko soboto zvečer, tisto leto pa so jih kurili Nemci, in še kakšne. Ponekod so tudi pobili ljudi na kmetijah, če jim je kdo izdal, da so imeli partizani tam zatočišče ali če so celo našli skritega na kmetiji kakega našega ranjenca.

In zadimljena so bila vse dni tudi pobočja Uršlje gore, kjer je ležala naša kmetija. Ker smo se izogibali ljudem, nisem mogel zvedeti, kaj se je zgodilo z mojimi. Doma so bili žena z otrokoma, mati ter star hlapec in dekla.

Ko sem tako ležal in nisem mogel spati, sem se spomnil, da bo jutri velika noč. Med tistim pogonom so se nam dnevi kar zmedli. Toda če sem šel v mislih nazaj in se spomnil vsega, kar smo doživeli in kje smo hodili, sem lahko ugotovil, da bo prav jutrišnji dan velikonočna nedelja.

Silil sem se spati, da bi ne mislil...

Ob tej misli me je še bolj prevzelo hrepenenje, da bi videl svoje domače in zvedel, kaj je z njimi. Upal sem, da se jim ni zgodilo nič hudega, vendar sem bil nemiren. Oglašal se mi je strah, če niso morda Nemci zažgali kmetije ali celo... Zatiskal sem oči in se silil spati, da bi ne mislil, pa ni nič pomagalo. Zdelo se mi je, da slišim mil jok svojih dveh punčk. Veste, ena je imela tri leta, druga pa je ravno začejala hoditi...

Drugi so trdno spali. Slišati je bilo samo smrčanje. Zdaj pa zdaj je kateri zastokal ali zaklel v spanju, včasih je kateri tudi kaj govoril in celo zakričal. Zbujen od lastnega krika se je dvignil na komolec, a ko se je prepričal, da se mu je samo sanjalo, se je zvrnil nazaj in spet olajšano zaspal.

Potem sem slišal, kako je prišel nekdo nekoga buditi, da bi šel na stražo. Tresel ga je in ga potihem klical, a oni je samo zagodrnjal v spanju in se ni zbudil. Bil so pač vsi na smrt utrujeni. Tedaj sem jaz vstal.

«Grem jaz namesto onega,» sem rekel, «Saj tako ne morem spati.»

Bil je sam komandant. Vojko smo mu rekli, v resnici pa mu je bilo ime Peter. Bil je rudarski inženir v Mežici, pa ni hotel delati za Nemce in je šel k partizanom. Poznal sem ga že od prej, ker sem nekaj časa delal v rudniku, preden sem se oženil in prevzel posestvo. Bil je dober fant in imeli smo ga radi.

«Kaj pa ti je?» je rekel. «Si ranjen?»

«Ne.»

«Imaš vročino?»

«Ne.»

«No, pa pojdi na stražo namesto tegale. Toda tako poceni se ne bo izmazal. Mu bom že drugje zaračunal.»

Stražil sem ob robu jase, prav na tisti strani, kjer je ležala moja kmetija. Toda do tja je bilo več ur hoda. Bila je trda noč, nič se ni videlo, le nekaj zvezd na nebu in tu pa tam bela lisa snega v temi. Daleč v dolini so se zdaj pa zdaj pobjiskali snopi luči iz žarometov nemških kamionov, toda kaj posebnega ni bilo slišati. Verjetno so Nemci že umaknili vojaštvo in Wehrmanne v postojanke, misleč, da so nas razgnali.

Napenjal sem ušesa, a ničesar razen sov in čukov ni bilo slišati, niti daljnega drdranja vlaka, ker smo progo pri Slovenj Gradcu pred dvema dnevnoma spet pognali v zrak in poškodovali nasip. Skoro pogrešal sem tisto daljno drdranje vlaka, ki je napolnjevalo noči. Razodevalo nam je, kje je



Dolina

Foto M. Magajna

sovražnik, hkrati pa nas spominjalo na toliko stvari in doživljajev iz mirnega časa.

V tisti nočni tišini pa se mi je ves čas zdelo, da me nekdo od daleč kliče. Nekajkrat sem se kar zdrznil, kot da je kdo zaklical moje ime. Domišljija, sem si rekel, krepkeje stisnil brzostrelko in napenjal oči in ušesa v temo. Toda noč je potekla mirno. Počasi se je začelo nebo na vzhodu svetlikati, postajalo je rumeno, nato rožnato in nato vedno bolj in bolj rdeče. Začeli so se oglašati ptiči. Ne veste, koliko je v tistih gozdovih ptičev in kako lepa so spomladanska jutra ob sončnem vzhodu v naših gorah. In bilo je velikonočno jutro. Zdelo se mi je, da se bodo zdaj pa zdaj oglašili zvonovi, toda Nemci so jih bili skoro vse pobrali.

Nedaleč od mene je zašumelo. Zagledal sem trop srn. Za hip so me nepremično gledale, nato so se skoraj neslišno spustile v beg in v hipu izginile v gozdu. Skoro žal mi je bilo, ko je prišel nekdo in me zamenjal.

„Lahko greš“, je rekel komandant

Danilo se je že, ko sem prišel v taborišče. Zagledal sem komandanta Vojka, ki je stal naslonjen na drevo.

«Zdaj pa spat,» je rekel.

«Ne gremo naprej?»

«Ne, danes ostanemo tu, da si bomo odpočili. Zdaj bomo spet mi Nemcem za petami.»

«Dobro,» sem dejal. Najslabši je bil občutek, da bežimo. Bolje jih je bilo zasledovati.

«Danes je velika noč,» sem pripomnil.

«Hm.»

Tedaj mi je prišlo nekaj na misel in preden sem utegnil pomisliti, sem že odprl usta.

«Tovariš komandant, nekaj bi rad prosil...»

«Kaj bi rad?»

Mislil sem, da bo odbil. On pa je pomolčal, nato je dejal: «Govoril bom s komisarjem.»

«Potem že ne bo nič,» sem pomislil. Komisar je bil tip, ki se je zdel večno zaskrbljen in zgrbljen sam vase. Nikoli se ni z nikomer pošalil in nikdar ga ni nihče videl, da bi se bil nasmešnil. Nismo ga imeli radi. Toda bojazljivec ni bil, njegov pogum je bil naravnost v nasprotju z njegovo mlahavo, nešportno postavo in bledikavim, konjskim obrazom z brčicami, ki so čudno spominjale na Hitlerjeve.

«V redu,» sem rekel, mislil pa sem: «Najbolje, da si to misel kar izbijem iz glave.»

Poiskal sem mesto, kjer sem pustil nahrbtnik in odejo, ter se zleknil na tla, da bi zadremal. A nisem še prav zaprl oči, ko sem zaslišal lahne korake.

«Lahko greš,» je rekel komandant. «A pred večerom moraš biti nazaj. Pojdi z orožjem in oglej si položaj. Pazi, da te ne zajamejo Nemci.»

«Bom!» sem dejal ves vesel.

Zagrabil sem brzostrelko in nahrbtnik ter naglo odšel v gozd.

Sel sem po nagonu. Tudi če bi mi bili zavezali oči, bi bil šel v pravi smeri. V tistih gorah sem doma in v tamkajšnjih gozdovih se spoznam kot kdo drug v domačem mestu.

Hodil sem previdno in kar počez skozi gozd. Skakal sem čez potoke in sklonjen, z brzostrelko pripravljeno na strel, tekem čez jase in travnike. Potem sem se začel spuščati na domače pobočje, kjer sem poznal vsako podrobnost pokrajine. Drvarskih stez sem se izogibal, da bi koga ne srečal. Nisem hotel, da bi se zvedelo, da sem bil doma. Toda nikjer ni bilo nikogar. Naša kmetija leži visoko na pobočju in njive ter pašniki okrog nje so kot pisana jasa sredi velikega gozda, ki pokriva vse pobočje. Pri nas so kmetije raztresene po gorah, vsaka zase in vsaka je celo majhno kraljestvo, le včasih sta po dve blizu skupaj. Bogve, morda je bilo tistim, ki so tam skrčili gozd in zgradili hiše in hleve, dolgčas samim ali pa so se bali samote in gozdnih duhov. Toda moji predniki se jih niso bali; naša kmetija je najvišja in najbolj na samem. Sonce je že toplo grelo, ko sem prišel na kraj, od koder sem vedel, da lahko vidim našo kmetijo. Toda čeprav sem bil pripravljen, da jo bom našel požgano, me je vendar zabeležilo, ko sem zagledal očrnele stene brez streh. Zažgati so jo morali že pred dnevi, ker se ni nič več kadilo.

Use je bilo tako čudno mrtvo in tiho

Tekel sem kar po gozdni stezi nekaj sto metrov naprej, da sem prišel na kraj, od koder je bilo vse dobro razločiti. Hlev je pogorel popolnoma in vsa gospodarska poslopja tudi. Ze do tja sem čutil v nosnicah ostrin vonj po zoglelenem lesu. Na hiši, ki je bila zidana, ni bilo več strehe in zidovi so bili popolnoma črni ter do polovice pokopani v očrneli tramovju, ki se je zrušilo s strehe. Vse je bilo mrtvo in tiho, tako čudno mrtvo in tiho v tistem zlatem soncu velikonočnega jutra. Začutil sem na sebi neskončno težo. Nasionil sem se na mahovito skalo ob stezi, na katero sem tolikokrat plezal kot deček, in nepremično gledal razvaline svoje domačije. Misli so mi kar ohromele. Nekaka strašna praznina je nastala v meni. Potem sem razločil na dvorišču rdečo gmoto, ki je ležala na tleh... mrtvega vola. Ni bil ožgan. Gotovo so ga ustrelili. Če so ostale tam živali, so ostali tudi ljudje. Najbrž so ležali v hiši... Nikjer ni bilo videti znaka življenja...

Dolgo sem sedel tam. Nisem našel poguma, da bi šel naprej. Ne mogel bi reči, kaj sem v tistem času počenjal in mislil. Morda sem tudi jokal. Tako je preteklo kake pol ure. Sonce je prijazno grelo prisojno pobočje. Ko pa sem se spet ozrl na ruševine nekaj sto metrov pred seboj, mi je zastal dih od vselega presenečenja. Zagledal sem Marijo, svojo ženo, ki je stala pred črno votlino, kjer so bila prej hišna vrata. V naročju je držala manjšo punčko, večja pa se je je držala za krilo. Vse tri so se ozirale proti meni in mi mahale. Zavriskal sem od sreče: Marija! Marija! in se spustil v tek proti njim. Malo mi je bilo mar za vse drugo, samo da so ostale žive, žive.

Med tekom sem jih zaradi drevja izgubil iz oči in ko sem priteklo do kmetije, jih nisem več videl pred pragom. Čakajo me v hiši, sem pomislil, morda je le ostala kaka soba ali kuhinja toliko uporabna, da lahko prebivajo v njej. Vendar se mi je zdelo nekoliko čudno, da me niso počakale pred hišo. Na dvorišču je bil vonj po ožganem skoro neznošen. Zaveden sem pomislil, kako so mogle vzdržati v takem.

(Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)

Pred pragom je ležal velik kup ožganega tramovja in opeke, da sem s težavo preplezal preko njega ter se ves počrnil od ogorkov. A tega mi ni bilo mar. Tudi veža je bila polna ožganih ruševin. Moral sem z vso močjo odrihati tramove, ki so se bili zagostili med stene, da sem prišel naprej. Čudno, kako je vendar Marija z otrokoma prišla tod mimo, saj sem jih bil vendar videl pred hišnim pragom. Ali so izginile kam drugam? Toda gospodarska poslopja so bila požgana in en sam kup razvalin, saj so bila v glavnem lesena in s škodljivimi krita. Kuhinja je bila zasuta z razvalinami. Neodločen sem obstal. Vrnil sem se v vežo in si izkrčil pot proti dnevnici sobi. Bila je razdejana.

Miza je ležala prevrnjena in prav tako vse ostalo pohišstvo, katerega polirane, preklane stranice so štrlele iz kupov ruševin, pokritih z drobcami stekla. Ožgana opeka in tramovje je bilo čisto shlajeno. Po tem in po vonju sem spoznal, da je moralo goreti že pred precej dnevi. Morda pred tednom dni.

Klical sem: «Marija! Marija! Kje si? Marija! Zakaj se ne oglasiš? Oglasi se vendar!»

Otroška glasova med razvalinami

Toda odgovora ni bilo. Vse je ostalo tiho. Niti muha ni zabrenčala. V tisto čudno tišino pa je nenadno zaklical otroški glas: «Atej! Atej!» Prihajal je z druge strani hiše. Srce mi je kar zastalo. «Sem že tu!» sem zavpil. Sam ne vem, kako sem se preril skozi razvaline v malo sobo, kjer sta bili najini postelji in kjer sta spali tudi deklici v svojih posteljicah, ko sem bil še doma. Mala je imela tedaj komaj dva meseca.

Vrata so bila cela, a zasuta od ruševin strehe in stropa. Za njim sem slišal otroško čebljanje, kot da se otroka igrata.

«Verica! Vidica!» sem poklical.

Veselo sta zavreščali.

«Atej! Atej!»

Hotel sem odriniti vrata, a se ni dalo. Mislil sem, da se pač težko odpirajo in sem jih skušal z večjo močjo odriniti, toda nisem mogel. Morala so biti zaklenjena.

«Marija! Jaz sem, Hanzej! Odkleni!»

Toda ni mi odgovorila. Slišati je bilo le otroška glasova čisto pri vratih.

«Jaz sem, vaš atej!» sem zaklical.

Nato sem se nestršno z vso močjo uprl v vrata, ki so končno popustila. Previdno sem jih odrinil da ne bi poškodoval deklic.

Ko sta me zagledali, sta se me na vso moč oklenili okrog nog, tudi manjša, čeprav me ni mogla poznati. Zadnjič sem bil za nekaj ur doma, ko je imela šest mesecev.

Vzel sem vsako na svojo roko in se zastrmel v ljuba obrazka, umazana od prahu in ogorkov.

«Kje je mama?» sem vprašal večjo.

Ozrla se je okrog.

«Tu,» je dejala.

Toda v sobi je ni bilo. Že prej sem bil preletel z očesom ves prostor. Strop je vzdržal, postelje so ostale cele in na tleh ni bilo razvalin. Marije pa ni bilo.

«Kje tu? Kam se je skrila mama?» sem skušal izvléči iz dekletca, ki se je začudeno oziralo naokrog, kot da sama ne razume, kam je mama tako nenadno izginila.

«Tu je mama,» je potem spet mirno povedala.

«Toda kje tu?» sem bil že nestrpen.

Napravila je nekak krog okrog sebe z ročico, kot da ne ve, kam pokazati, in ponovila: «Tu je mama.»

Mala jo je zavzeto gledala in ponavljala njene kretnje ter čebljala za njo: «Tu mammma!»

Čudno.

«Marija!» sem poklical.

Ni odgovorila.

«Marija!» sem zavpil na ves glas in pozabil na previdnost.

Se vedno ni odgovorila.

Zakaj se je skrila?

Kje neki je? In zakaj se je skrila? Morda me ni prepoznala in je stekla proč? Toda kam? In zakaj je zaklenila punčki v sobo in ju ni odnesla s seboj, če je mislila, da je sovražnik? To ni bilo njej podobno. In kako bi bila mogla to tako naglo storiti, saj je vendar preteklo komaj nekaj minut od takrat, ko sem jo zagledal, pa do takrat, ko sem priteknil do hiše? V vsem tem je bilo nekaj nerazumljivega. Nisem vedel, kaj naj si mislim. Saj mi je vendar pomahala z roko, kot da me je spoznala in me vabi, naj pridem.

F. J.

Dim nad gozdovi

Stal sem tam in premišljeval, kaj mi je storiti. Deklici sta se me oklepali, kot da me ne mislita več izpustiti. Čez ramo mi je visela brzostrelka, pripravljena na strel, in moral sem paziti, da je ne sprožita. Položil sem ju na tla in zavaroval orožje. Že sta se jima nabirala obrazčka v jok, zato sem ju hitro spet vzel v naročje. Sedel sem z njima na posteljo, v upanju, da se bo žena vsak hip od kod prikazala. Morda je stekla kam po kakšno hrano zame, ali pogledat za hišo, če je vse varno, sem pomislil. Potem mi je prišlo na misel, da je morda pri hiši zaseda in da žena to ve ter da se je pač hotela rešiti, da bi ne bila z menoj vred ubita. Toda tega si nisem mogel misliti od nje; bila je tako zelo drugačna. Vedel sem, da bi rajši umrla pri svojih punčkah, kakor ju pustila sami.

Tako sem čakal in se medtem nekoliko poigral s punčkama. Bili sta videti zdravi in normalni, le nekoliko bledi. Najbrž od tega neznosnega smradu po ožganem, ki sem ga sam komaj prenašal. Postelji sta bili snažni in razgrnjeni, kakor da sta punčki spali na njih.

Minute so tekle, minilo je že precej časa, žene pa še vedno ni bilo od nikoder. Tedaj sem se zavedel, da tudi matere ni in ne dekle in hlapca.



Dekle sredi cvetja

Foto M. Magajna

Spet sem začel siliti v Verico, da bi povedala, kje je mama, a ona je samo ponavljala: «Tu je mama, tu je mama!» in obračala oči naokrog, kot da jo sama išče in je prepričana, da mora biti nekje prav blizu.

«Kje pa je mati?» sem vprašal. Tako je pravila stari mami.

«Ni matere,» je rekla rahlo začudeno, kot da se je tudi sama šele zdaj spomnila, da je ni.

«In Neža?» sem vprašal za deklo.

«Ni Neže,» je ponovila.

«In Jozej?» To je bil hlapec.

«Ni Jozeja.»

«Ni, ni,» je ponavljala mala kot odmev.

Če čakajo Nemci v zasedi, čakajo nekam dolgo, sem pomislil. Stopil sem k oknu in skozi luknje v razbitih in osmojenih steklih skrbno pregledal okolico na sprednji strani hiše. Tu Nemcev ni bilo. Na drugi strani v sobi ni bilo okna. Bil pa je v kuhinji; ta je bila vstric veže med sobama, kot v vseh starih koroških hišah.

Zlezel sem skozi vrata in preko kupa razvalin v kuhinjo, stopil na ožgano tramovje, z opeko izbil zakajene črepinje, iz ozkega okenskega okvira in pogledal ven. Tudi tam ni bilo videti ničesar razen osmojenih dreves, ki so rastla za hišo: In od tam sem tudi prispel.

Deklici v sobi sta že z jokavim glasom klicali: «Atej! Atej!»

Vrnil sem se k njima in splezal z obema hkrati na rokah preko kupa ruševin na dvorišče. Držeč večjo za ročico in z manjšo na rokah smo začeli iskati mamo. Na dvorišču so ležale ustreljene krave in voli. Na verigo je bila še vedno pripeta zgolenela gmota — pes. Okrog njih se je širil že hud smrad. Najhuje pa me je prizadel pogled na par zgolenelih nog, ki so molele izpod kupa ožganih tramov v hlevu. Na njih je bilo še spoznati moške čevlje. Bil je Jozej. Naglo sem se obrnil, da bi punčki česa ne opazili.

Položil sem ju na travo, ki je pravkar ozelenela in na kateri sta se takoj začeli igrati v soncu, jaz pa sem nadaljeval iskanje. In končno sem jih našel. Čisto na dnu pod kupom ruševin v veži, najprej mater in deklo, nato pa še ženo; prav pred pragom v manjšo sobo, kakor da je hotela do poslednjega braniti punčki. Vse tri so imele prestreljene glave. Najbrž so jih ubili z revolverskimi strelji. Čudno je bilo, da so pustili punčki živi. Morda sta spali in niso vedeli zanju, ali pa ju je žena skrila. Morda tudi, da so ju hoteli živi sežgati s hišo vred.

Bile so vsaj že teden dni mrtve. Stiskal sem zobe, a vendarle so mi tekale solze po licih, ko sem gledal svojo mrtvo ženo. Kako lepa je bila in kakšna je zdaj! Nič več nisem mogel storiti zanju, ničesar več, nikdar več. «Niti pokopati te ne morem, Marija, odpusti mi, saj veš, poskrbeti moram za najini punčki,» sem ji rekel.

Vzel sem veselo čebljajoči punčki vsako na svojo roko in si ju ogledal. Nista se zdeli sestradani. Obrazčka sta bila umazana, a nič bolj kot pri drugih otrocih, ki se igrajo v prahu in z ogljem. Obleki sta bili prav takšni.

Obe sta se ozrli nazaj na črne razvaline

«Kdo vama je dajal papat?» sem vprašal Verico.

«Mama,» je takoj odgovorila.

«In kdo vaju je zjutraj oblekel?»

«Mama,» je rekla mirno.

«In kdo vaju je spravljal spat?»

«Mama.»

«In kdo vaju je umival in česal?»

«Mama.»

«In kdo vama je prejle pokazal ateja, ki je prihajal iz gozda?»

«Mama.»

«Kako je rekla?»

«Atej je prišel! Pojdimo mu pomahat! Takole!» je pokazala deklica z ročico.

«In kdo se je igral z vama?»

«Mama.»

«Mama,» je ponavljala kot odmev mala.

«In nobena druga tetica?»

Dekletec je začudeno odmajalo z glavico.

«In kje je zdaj mama?»

Obe sta se ozrli nazaj na črne razvaline.

«Tam!» Začeli sta klicati: «Mama! Mama!»

«Mama bo pritekla za nami. Zdaj bodita lepo tiho in pridni,» sem ju tolažil.

Tako sem se vrnil v bataljon. Poslali so mi do pol poti naproti patrolo. Punčki smo spravili še tisto noč na varno k zanesljivim ljudem.

Niso mi hoteli verjeti, ko sem dejal, da je morala biti kmetinja požgana že pred tednom dni.

«Tako dolgo bi deklici ne bili ostali živi, ali pa bi bili vsaj hudo sestradani in zanemarjeni,» so mi dejali. Na to sem molčal. Kaj naj bi odgovoril? Smejali bi se mi bili, če bi bil pravil, da sem videl ženo pred požgano hišo in kaj mi je povedala Verica.

Pozneje pa sem zvedel od ljudi na sosednjih kmetijah, da so Nemci res požgali mojo kmetijo že več ko teden dni prej in da ni nihče vedel, da sta ostali deklici živi. Od daleč so sicer hodili gledat razvaline, toda ker ni bilo nikakega znaka življenja na kmetiji in tudi zaradi groze pred tistim, kar bi našli, ni nihče stopil bliže.

Po vojni sem spet sezidal hišo in deklici sta že veliki. Mnogokrat imam občutek, kot da nevidno prebiva z nami tudi žena, čeprav vem, da zdaj njeno telo počiva v grobu pri farni cerkvi. Včasih me kar prime, da moram sredi dneva za hip postati in prisluhniti, ker se mi zdi, da slišim njen glas ali njen znani korak.

Kaj pravite vi k temu, ki ste študirani?

Mnenja naše športne mladine

MORDA JE MARSIKAJ OD TEGA TEŽKO IZVEDLJIVO, TODA MARSIKAJ JE TUDI TAKEGA, ZA KAR NI TREBA DRUGEGA KOT DOBRE VOLJE!

Z veseljem ugotavljamo, da se je precej športnikov odzvalo našemu vabilu, naj nam povedo svoje mnenje o športnem udejstvovanju slovenske mladine na Tržaškem. Vprašanja, ki smo jih postavili, so bila sicer nekoliko presplošna, a smo kljub temu dobili kolikor toliko vsebinsko enotne odgovore, iz katerih lahko spoznamo, kaj misli naša športna mladina. S tem, da smo razpisali anketo, upamo, da smo že nekaj storili za poživitev tukajšnjega športnega življenja. Če se o tem vprašanju piše, se bo zanj vsaj zbudilo več zanimanja. Če nič drugega, naj naša anketa javno odkrije bolečo rano, ki jo mnogi čutimo in bi jo radi ozdraveli. Upamo pa, da anketa ne bo obvisela v zraku, temveč kmalu rodila nekaj konkretnih sadov.

Od prejetih odgovorov objavljamo najprej skraj v celoti pismi, ki sta nam ju poslala Adrijan Pavlica in Aldo Rupel.

»Slovenska mladina v Trstu,« nam piše odlični športnik Adrijan Pavlica, »je glede na športno udejstvovanje nedvomno še v razvoju, vendar je že tako napredovala, da bi posebno v nekaterih panogah lahko tekmovala z italijanskimi društvi, ne da bi se ji bilo treba bati, da bi njen nastop ne bil v čast slovenski manjšini.«

Pavlica, ki je brez dvoma eden naših najboljših skakalcev v višino, piše tudi o težavah, ki hromijo športno delovanje: »Kot prvo in morda največje oviro omenim pretirano strankarstvo, ki loči med seboj Slovence že leta in leta. Ne bom iskal vzrokov teh razprtij in niti razmotrival, če imajo pravi eni ali drugi, kajti športniki bi morali pozabiti na politična trenja in prepričanja ter se združiti za skupno delovanje. Toda dogaja se, da tisti, ki n. pr. smatrajo stadion 1. maj za gnezdo komunistov in grešnikov, ne marajo v teh prostorih niti vaditi skupno z ostalimi ter raje opuščajo vsakršno športno udejstvovanje. Ne mislim s tem reči: naj bo stadion središče slovenske športne dejavnosti, a kot kraj je najbolj primeren tako za nogomet, kot za atletiko, košarko, odbojko in orodno telovadbo.

Ugotoviti je tudi treba, da se od vse naše mladine pri nas bavijo s športom največ študenti, ki pa nimajo mnogo časa na razpolago, ker poleg učenja, vsakdo deluje še v kakem drugem društvu. Mladi delavci pa se športno žal ne udejstvujejo. Res je, da se trudnemu človeku ne ljubi poditi za žogo in kvečjemu seže le po loparju in za kratek čas malo igra namizni tenis. Zelo redki so tisti delavci, ki resno in načrtno vadijo.«

O položaju v okoliških vaseh Pavlica pravi: »Razen ping-ponga in morda streljanja skoro ni nobene druge športne dejavnosti. Če že ni mogoče zbrati v vsaki vasi enajstorice fantov za nogometno moštvo, bi ponekod lahko sestavili vsaj košarkarsko ali odbojgarsko ekipo, ki ne zahteva mnogo stroškov. Največ težav bi najbrž bilo zaradi pomanjkanja vaditeljev, medtem ko bi bilo mnogo lažje glede sodnikov, ker bi lahko vsakdo, ki se že razume na določeno igro in bi se le še nekoliko podrobneje seznanil s pravilnikom, za prvo silo sodil. Tudi glede igrišč bi se dalo nekaj urediti, saj za odbojko zadostujeta raven travnik in mreža.

Zaradi pomanjkanja športnih naprav je tudi številno turnirjev zelo borno. Če izvzamemo pogosta

italijanskem prvenstvu v Livornu. Zeleti bi bilo, da bi tudi odbojgarska ekipa nastopila pred tržaško javnostjo; to velja zlasti za ženske, ki bi lahko mirno tekmovala z bolj izkušenimi italijanskimi društvi. Na žalost je za te stvari treba tudi finančnih sredstev, ki jih pa po slovenskih društvi ni mnogo in zlasti ne pri Boru. Poleg denarja je potrebna tudi dvorana, kjer naj igralci vadijo, kajti na stadionu 1. maj so prostori zelo zasedeni, saj se večkrat dogaja, da je v soboto ponoči ples, v nedeljo zjutraj kaka tekma, popoldne pa gledališka predstava.«

RAZSIRJENJE ŠPORTA MED NASO MLADINO JE VELIKE VAZNOSTI

Zanimivo pismo je poslal Aldo Rupel. V njem piše: »V športnem udejstvovanju slovenske mladine v Trstu vidim način, ki so ga prosvetna društva in druge organizacije nekaj let iskale, da bi v svoje okolje privabile mladino, katera naj sčasoma prevzame tudi druge odgovornosti. Zato menim, da je širjenje športnega delovanja velike važnosti. Poleg tega smatram za zelo važno, da se Slovenci vključujemo v tržaško športno življenje s svojo organizacijo, ki bo dala možnost, da se uveljavimo, in bo obenem privabila k sebi tudi vse tiste Slovence, ki se še vedno vključujejo v italijanska športna društva.«

»Dosedanje športno udejstvovanje tržaških Slovencev,« pravi Rupel, »me zadovoljuje, kajti če upoštevamo možnosti in razpoložljiva sredstva, moramo biti veseli, da se je sploh nekaj naredilo. Glede

Kdor je lani in letos spremljal športno delovanje v Trstu, je moral ugotoviti, da se je slovenska mladina začela končno prebujati.

Zaradi tega smo povabili nekaj uglednejših tukajšnjih športnikov in ljubiteljev športa, naj nam odgovore na ta vprašanja:

KAJ MENITE O ŠPORTNEM UDEJSTVOVANJU TRŽAŠKIH SLOVENCEV? V ČEM VAS ZADOVOLJUJE, ČESA POGREŠATE IN KAJ PREDLAGATE.

pomanjkljivosti pa sem mnenja, da vsi občutimo zlasti pomanjkanje prostorov, ustreznih tekmovalnih naprav, tehničnega in celo sodniškega kadra. Pomanjkanje prostorov se pozna tudi v uspehih, ki jih naši športniki dosegajo v posameznih panogah: v namiznem tenisu, ki ga lahko vadimo v vsaki večji sobi, smo dosegli razmeroma največje uspehe; tudi odbojka je zelo priljubljena, toda opazna je n. pr. razlika v tehniki svetoivanskih odbojkarjev, ki imajo na razpolago dvorano, in ostalimi, ki dvorane nimajo; tudi v lahki atletiki bi lahko marsikaj več dosegli, če bi imeli ustrezne prostore, kajti ne smejo nas uspavati nekateri razmeroma dobri izidi, ki niso sad našega dela, temveč vaj naših športnikov po italijanskih klubih.«

Aldo Rupel je mnenja, da bi tako organizacije kot posamezniki morali podpreti vsako prirediteljsko združenje Bor, združenje samo pa bi moralo pogosteje prirediteljstvo v vseh športnih panogah, tako da bi Slovenski športni dan bil zaključek plodnega delovanja, ne pa osamljena prirediteljska sejo, ki se je marsikdo udeležil tudi brez vaj. Poleg medsebojnih tekmovalj bi po njegovem bila zelo koristna pogostejša srečanja s športniki iz matične domovine, ker bi se od njih lahko marsikaj naučili. »Hiba našega športnega udejstvovanja,« pravi Rupel, »je tudi v tem, da se celo v športu zamajski Slovenci ločimo po strankah in ob tej priliki želim poudariti, da tega ne odobravam. Moja iskrena želja je, da bi se vsi slovenski športniki v Trstu, ne glede na politično prepričanje, udeleževali skupnih tekmovalj in se zlasti ne ozirali na prostor, kjer se tekmovalja vršijo, ali na društvo, ki jih prireja.«

Enakega mnenja je tudi naš najboljši namiznoteniški igralec Klavdij Grbec, ki je napisal: »Slovenski šport na Tržaškem bi se lahko znatno zboljšal, če bi imeli športniki na razpolago zadostna sredstva in primerne prostore. Poleg tega slovenskemu športu vsekakor škoduje strankarska raz-



cepljenost naše mladine, saj je to glavna ovira, da se vsi slovenski športniki ne morejo združiti v enotno športno organizacijo.«

SPOMNIMO SE NA ROJAKE IZ BENEŠKE SLOVENIJE

Lucijan Kovačič piše: »Mislim, da ni Slovenca, ki bi ne bil vesel, da se tržaška slovenska mladina športno prebujala. Po dolgem času smo končno dosegli, da naši športniki tekmujejo z italijanskimi, kateri so nas sprejeli s pravim športnim duhom. Dosedanje uspehi so malenkost v primeri s tistimi, ki bi jih lahko dosegli, če bi nas ljubitelji športa krepkeje podpirali.«

Svetoivanski športnik z zadovoljstvom gleda na delovanje združenja Bor, a pripominja, da društvu vsi premalo finančno in moralno pomagajo. »Prepričan sem, da je edino od tega društva,« piše Kovačič »odvisno, če bomo slovenski športniki v Trstu dosegli večje uspehe, kajti jasno je, da je za resnično in ne samo navidezno prebujenje predvsem potrebna dobra organizacija. Zelel bi nadalje večje sodelovanje z rojaki iz Beneške Slovenije, ki bi prav lahko nastopili v okviru združenja Bor.«

Ferucij Jurkič, ki je brez dvoma eden najboljših slovenskih športnikov na Tržaškem, ugotavlja dober tehnični napredek v disciplinah, ki so pri nas najbolj priljubljene. To so predvsem namizni tenis, odbojka ter v manjši meri lahka atletika. »Posebno v namiznem tenisu,« pravi znani »Učo«, »je naša mladina zabeležila lepe uspehe v srečanjih s sovratniki iz matične domovine ter z najboljšimi igralci naše pokrajine. Dekleta so zelo napredovala v odbojki in bi lahko z uspehom nastopala v italijanski odbojgarski zvezi. Toda če so Borovi igralci dosegli vidne uspehe, ostali naši ping-pongašci niso imeli možnosti, da kjerkoli nastopijo.«

LAHKO SE PRIREDI NOGOMETNI TURNIR

Slušatelj pravne fakultete Igor Lasič se veseli, da so se tudi v italijanski javnosti pojavila imena slovenskih športnikov. »Za ta zavidljivi uspeh ima vsekakor zaslugi komaj ustanovljeno društvo Bor, saj je v razmeroma kratkem času doprineslo slovenskemu športu sloves, ki ga ostale organizacije do sedaj niso mogle doseči. Toda če je bilo delovanje v tej športni panogi že tako plodno, so ostale discipline na žalost zanemarjene, kar velja zlasti za nogomet. To me je precej začudilo, saj nam sredstva in možnosti za razširitev tega športa ne manjkajo: nadarjenih nogometištev je med Slovenci na Tržaškem precej, celo z brezplačnim igriščem razpolagamo (mislim tu na stadion 1. maj). Zakaj torej ta pozaba? Zato bi predlagal, naj se priredi nogometni turnir, kar lahko naredi Bor. Na tako mikavno vabilo bi se prav gotovo odzvala najmanj štiri moštva, in sicer: moštva Trgovske akademije, klasične in realne gimnazije, SAK Jadrana ter Ilirija s Proseka (morda tudi bazoviška Zarja). Vsako moštvo bi moralo plačati 1000 lir vpisnine, kar gotovo ni mnogo, če pomislimo, da na vsakega igralca pride manj kot 100 lir. Z nabrano vpisnino bi prireditelji kupili pokal. Po končanem tekmovalju bi posebna komisija zbrala 15 najboljših igralcev in tako sestavila enajstorico Bora. Ta bi lahko nastopila proti goriški in koprski reprezentanci ali

(Nadaljevanje na 11. strani)



srečanja v namiznem tenisu, ni skoraj drugih tekmovalj. Športno združenje Bor, ki ga vodijo sposobni ljudje, je pred kratkim nastopilo pred italijansko javnostjo s slovensko ekipo, ki se je takoj uvrstila med najboljše tržaške ekipe, tako da bo njen zastopnik branil barve Bora na prihodnjem

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

»POJDITE VOLIT V LJUBLJANO!«

Orožnikom in vsem ljudem je bilo poetakem znano, kaj hodijo fašisti iskat v Gropado. V čem je obstajala njihova »služba«, so pokazali že zjutraj in se je takoj razodelo tudi popoldne. Vrgli so se najprej s samokresi na deseterico naših mož in mladeničev in jim iztrgali izkaznice. Segli so jim v žepu in jih obkladali s psovkami: »Porchì de sciavi, andate votar a Lubiana, qui siamo in Italia!« (»Slovanske svinje, pojdite volit v Ljubljano, tu smo v Italiji!«)

Nekega našega moža so, kot je »za časa volitev« seveda v vseh omikanih deželah v navadi, s tako silo udarili dvakrat z žilavko

84. Dr. E. BESEDNJAK

po hrbtu, da se je mož zvijal od bolečin. Vseh teh stvari orožniki, razume se, niti opazili niso, ali so se jim pa zdele prave malenkosti. Če bi jih bili dobili oni in fašisti z bikovko, bi bili bržkone drugega naziranja.

Ti zločini so vzrok, da je v Gropadi le neznanost število slovenskega prebivalstva moglo glasovati. Tistim našim ljudem, ki so prišli na volišče proti večeru, je predsednik komisije tolmačil, da so prišli »prepozno«, češ da je glasovanje že »zaključeno«; v ostalem naj pa bodo previdni, ker »bodo fašisti vsak čas spet tukaj.«

In tako se je zgodilo, da je popoldne v Gropadi moglo glasovati vsega le petnajstotina ljudi. Volilnih upravičencev je bilo vpisanih vsega 526, svoj glas jih je pa oddalo le nekaj več kot stotina. Slovenci so bili oro-

žniki več kot 400 glasov. Za zločin je bil poleg fašistov odgovoren tudi bojzaljivi in sleparski predsednik uradne volilne komisije.

VOLITVE NA GORIŠKEM

Na volilni »uspeh« v Trstu so bili fašisti in vsi italijanski nacionalisti silno ponosni. Da na Tržaškem ni bil izbran noben Slovenec, je bil zanje dokaz o popolnoma italijanskem značaju naših krajev. To mora, je pisalo njih časopisje po vsej državi, sedaj priznati tudi najbolj sovražno inozemstvo, zakaj številke so dejstvo, katerega ni mogoče spregledati ali zanikati: Istra, o kateri se je trdilo, da ima slovansko večino, je dala od 6 poslancev Hrvatom in Slovencem le enega, na Tržaškem Slovenci pa sploh niso prišli v poštev. Od četvorice parlamentarcev niso dobili nobenega.

Da bi poraz Slovencev postavili v bolj žarko luč in italijanskemu uspehu dali večji poudarek in videz, so se poslužili že tedaj tudi sredstva, ki ga še danes prav radi uporabljajo: vse glasove, ki jih je prejel pri volitvah komunistični kandidat, Italijan iz notranjosti države Bombacci, so označili za **čisto italijanske** in ne za mešane italijansko-slovenske, četudi so dobro vedeli, kakšno vlogo so igrali v komunistični stranki in v njenem vodstvu tudi Slovani.

Komunistično gibanje so enostavno proglasili za notranjo italijansko zadevo, ki se nič ne tiče naše narodne manjšine. Kadar jim je tako kazalo, so pa govorili in pisali o »slavo-komunisti«, kot da so »komunisti in Slovani« ena in ista stvar.

POLITIČNO VZGOJENO LJUDSTVO

Ena in druga taktika je bila in je še zmerom seve uporabljena, da se z njo po okoliščinah prizadene našemu narodu čimveč škode. Zlasti zlonamerna in zvijačna je bila v Beneški Sloveniji. Pri volitvah maja 1921 se je lahko rabila z uspehom na Tržaškem, a na Goriškem in Notranjskem se ni obnesla.

Naše ljudstvo je bilo namreč tam tako strnjeno, disciplinirano in politično zrelo, da mu nobena lažna propaganda ni mogla do živga. Fašisti so bili kot povsod nasilni in segali po goljufiji ter imeli na svoji strani oblastva, toda takih zločinov kot v Istri in tržaški okolici si vendar niso upali uganjati, ker jim je bilo vse okolje in tudi domala vsa **domača italijanska javnost** odločno nasprotna.

Popolnoma drugačen položaj kot v Istri, kjer so fašistični nasilneži našli največjo zaslombo med domačim prebivalstvom, in sicer v prvi vrsti med tako imenovano »boljšo družbo« trgovskih in veleposestniških družin in tu pa tam celo med italijanskimi duhovniki.

BOGOSKRUNSTVO NA NANOSU

Zelo poučljivo je na primer, kako so naši Vipavci odgovorili na nesramno izzivanje, ki so ga zakrivali fašisti na Nanosu v začetku maja. Na hribu so stopili v cerkev sv. Jeronima, kjer so jih slovenski napisi raztogotili. Zato so začeli v svetišču razbijati in pustošiti. V svojem besu so se lotili celo oltarja ter ga **izpodkopali**.

V dokaz svoje višje omike so pred slovesom opravili v cerkvi **vsakdo svojo potrebo**. Da bi ljudstvo vedelo, s kom ima posla ter se jih prestrašilo, so odhajajoč proti dolini oddali približno sto **strel**ov v zrak. (Dalje)

Skupina, v kateri sem bil jaz, je imela prvi teden nočno izmeno. Tako smo se morali čez dan še klatiti po dvorišču, pomitati in opravljati druga manjša dela. Zvečer so nam razdelili obrok nekake lepljive tekočine, ki naj bi predstavljala zdrob, narkar smo se morali postaviti v vrsto na dvorišču pred vhodom v taborišče. Kapoti so prebirali z listkov naše številke in nas surovo potiskali v kolono, kjer smo stali po pet in pet. Bil je že mrak in pritiskal je večerni mraz, da smo se tresli v svojih tenkih taboriščnih opravih, z nogami pogreznenimi v blato. Kdor ni stal ravno v luži, je lahko bil zadovoljen. Premikati pa se ni smel, ker ga je kapo takoj surovo sunil nazaj na njegovo mesto v vrsti. Nekajkrat so nas prešteli, nato pa smo čakali, da se je prikazalo SS-ovsko spremstvo. Prišlo je kakih trideset SS-ovcev s starejšim podčastnikom. SS-ovci so bili razigrani, kakor da gredo na izlet. Kadili so, se smeiali in dražili velike volčje pse, ki so jih držali nekateri med njimi na vrvi. Spominjali so na skupino veselih lovcev, preden se odpravijo na pogon. Za nas se dozdevno niso zmenili.

Iz kuhinje so prinesli težke kible s hrano. Bile so podobne železnim kovčkom z držajem na vsakem koncu. Kapo je izbral nekaj ljudi, da bi jih nosili. Uvrstiti so se morali na konec sprevo. Nekdo nas je bil že naučil, da je prenašanje kibel ne le težko, ampak tudi nevarno. Zato sem si oddahnil, da nisem bil med obranjenih. Interniranci, ki so bili določeni za to, so se začeli izgrvarjati na bolezen, ko na ie začel kapo Rauh s pestmi udrihati po tistem, ki mu je stal najbližje, so utihnili in ubogali.

Čez kake pol ure, v mraku, je zadonelo povelje, SS-ovec na straži ie odprl taboriščno lesa in odkorakali smo, po pet in pet v vrsti, sprijeti za nod nazduhe. Od začetka smo imeli kar prijeten občutek, da smo prišli iz taborišča in niegovega morečega vzdušja. Želeli smo videti še kai drugega. Toda nismo imeli časa, da bi bili gledali naokrog. SS-ovci, ki so korakali na obeh straneh in zadaj, so nas neprestano priganijali in drezali z orožjem, razen tega na smo korakali tako strnieno — zato da so si SS-ovci olajšali kontrolo — da smo neprestano stopali na pete tistim, ki so hodili pred nami, zadaj hodeči pa nam. To je povzročalo spotika-

Tekma s smrtjo s.

E. Z.

nje in stoke, pri SS-ovcih pa ploho psok in groženj. Spominjam se le, da smo hodili v mraku, ko so v hišah že gorele luči, po lepi drevnati pokrajini, kot kje pri Kranju, in da se je rahlo nagibala navzdol.

Naša — nova — skupina je korakala zadnja. Nenadno smo zaslišali vesele dekliške glasove in smeh. Kadar smo zavijali okrog kakega ovinka, sem poškilil nazaj in videl dvoje deklet v odpetih plaščih — snega namreč še ni bilo in posebnega mraza tudi ne, vsaj ne za normalno hranjene ljudi — ki sta se pridružili skupini SS-ovcev s psi, ki so korakali zadaj. Verjetno sta imeli med njimi znanca ali zaročenca. Ni bilo mogoče razločiti, o čem govore in čemu se dekleti smejeta. Vendar me je zelo neprijetno prizadelo in druge najbrž tudi. Bil je vsekakor čuden prizor: nekaj sto izmozganih, v pisane cape oblečenih internirancev, suhih kot trske, da so si bili podobni kot polenovka polenovki, sprijetih za podpazduho in cepetajočih s hitrimi, ritmičnimi, smešno kratkimi koraki, na obeh straneh in zadaj pa rejeni, krepki SS-ovci v elegantnih uniformah z brzostrelkami in puškami obešenimi na eno ramo in s psi, kot skupina lovcev, sredi med njimi pa dvoje čednih deklet, katerih veseli smeh je odmeval v mrak kot na idličnem izletu. Prišlo mi je na misel, da smo dvoje popolnoma različnih človeških ras, ne samo fizično, ampak še bolj duševno. Nisem mogel razumeti, kako da se dekleti ne sramujeta. Najbrž jima sploh na misel ne pride, da bi se morali zaradi česa sramovati. Vse skupaj se jima zdi gotovo popolnoma naravno — in ravno to je pri vsej stvari najbolj nenaravno, sem si rekel. Občutil sem ponižanje kakor le malokdaj. Za ti dekleti najbrž sploh nismo bili ljudje, ampak nekaj nižjega — nekaka na pol živalska, topa, klavna čreda suženjskih bitij, za kakršne so nas napravili.

(Dalje)

Cesar Karel se je spričo vseh teh okolnosti le moral nekoliko vdati. Dne 15. julija je pisal iz Eckartsana odslovlino pismo maršalu Conradu. Tudi to pismo je lep vzgled tedanjega avstrijskega slepomišenja. Glasi se v izvlečku tako-le: Ljubi vojni maršal baron pl. Conrad! Težko sem se odločil, da ugodim Vaši ponovni prošnji za odslovlitev. Vaše delovanje med vojno Vam zagotavlja častno mesto v zgodovini. Pozneje šele bo javnost spoznala popolno vrednost Vaših dejanj. Za Vašo delo zaslužite mojo in domovine zahvalo. Povišam Vas v polkovnika vseh telesnih gard in v dedni grofovski stan. — Karel s. r.

S tem najvišjim odlokom je bila zapečatenjena usoda enega prvih vojnih hujskačev. Tudi njegovo drevo ni zrastlo do neba!

Za Conradom so politični valovi zagrnili ministrskega predsednika Seidlerja. Tudi on je videl rešitev Avstrije v strogo nemški politiki. Vpeljati je hotel nemški državni jezik v vsej monarhiji, tako tudi na Ogrskem in Poljskem; Slovence je treba razkosati in njihov voditelje pozapreti. Pozabil pa je Seidler, da potrebuje v zbornici tudi slovenske glasove, če hoče prodreti z državnim proračunom. Teh pa ni dobil in je zato uradna Wiener Zeitung prinesla 23. julija cesarjevo pismo, da »se milostno sprejema odstop vlade«.

Sledil je kot ministrski predsednik baron Hussarek. Stal pa je pred obupnim položajem. Večine v zbornici ni imel. Državni stro-

127

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

RADO BEDNARIK

ški so znašali 5000 milijonov kron, dohodki pa le 2370. Če bi hotel proračun uravnovešiti, bi moral vse davke in pristojbine povišati za 241 odstotkov.

Zato se je začel umikati. Ko je predstavil nove ministre zbornici, ni več poudarjal nemškega kurza. Govoril je, da bo vlada izsilila mir. Kako, tega ni znal povedati. Proti vladi so nastopili v imenu slovanskih opozicionalnih strank Čeh Stanek, Poljak Glombinski in dr. Korošec. Ta je izjavil, da Jugoslovani vztrajajo na zahtevi svobodne in zedinjene jugoslovanske države, da hočejo trajen mir in kruha. Hussarek se je rešil s pomočjo nekaterih poljskih velikašev, ki so stopili v njegovo vlado. Toda tudi ta vlada je trajala le nekaj mesecev.

Nemškim zagrizencem je veliki slovenski škof Mahnič zalučal v obraz bridko resnico s slovitimi članki: Za Jugoslavijo. Ni se bal podpisati z vsem svojim naslovom, ko je očital: »Mi smo vam »Herdenvolk — quasi secundum hominum genus« (kakor človeški rod druge vrste). Z lastnimi očmi moramo gledati, kako nam trgate od naše zemlje kos za kosom, kako postajamo tuji na rodni

zemlji. In na vse to ne bi smeli niti črhiniti, da nas pred svetom ne proglasite za veleizdajalce in upornike.«

D'Annunzijev podsmeh

Stolpi veličine so se jeli rušiti. Lev je umiral in v agoniji si ga je upal vsakdo brniti. Morda najbolj drzen porog si je upal pokazati razkrajajoči monarhiji pesnik D'Annunzio, ki je bil takrat major pri letalcih. Devetega avgusta zjutraj se je s skupino Capronijev zrakoplovov dvignil z letališča v Padovi. Po par urah vožnje — tako počasi je šlo tedaj — je skupina priplula 400 kilometrov daleč in prišla visoko nad Dunaj. Kar naenkrat so se z letal začeli usipati letaki na dunajske ulice. Policija in vojaki so jih brž začeli pobirati, a kaj, ko jih je bilo toliko, da jih je zelo mnogo prišlo Dunajčanom v roke. Letakov so metali troje vrst. Na enem, v italijanščini, je bil podpisan D'Annunzio. Vse polno bombastičnih krilatic, ki jih pa meščan prestolnice niti ni bral. Druga dva v tribarvnem okviru in s savojskim grbom sta bila tiska-na v nemščini. (Dalje)

Mnenja naše športne mladine

(Nadaljevanje z 9. strani)

celo proti kakemu italijanskemu moštvu. Predlog ni neizvedljiv, kajti potrebno je le več zanimanja in predvsem dobre volje.«

Od prejetih pisem objavljamo še, kar nam piše naša dobra športnica Miranda Bätista:

»Mislim, da sem ena izmed prvih tukajšnjih deklet, ki so se pričele pred tremi leti resneje zanimati za šport. Fantje so se že mnogo prej pričeli športno udejstvovati in nekateri so tudi dosegli dobre uspehe.«

Nekega večera sem se znašla v dvorani stadiona 1. maj. Fantov in deklet je kar mrgolelo, a bil je le začetek, kajti s časom se jih je mnogo oddaljilo in ostali so le tisti, ki jih je telovadba res zanimala. Bila sem začetnica in nisem imela zato najmanjšega pojma o telovadbi, a sem bila zelo navdušena. Razmere za telovadbo niso bile ravno najboljše. Blazine so bile trde, zgrbančene in polne prahu. Gred je bila stara in se je tresla skoraj bolj kot me dekleta, ki smo na njej vadile. Vendar smo vse prenesle z lahkoto. Največjo zaslugo imata pri tem poveda gospod in gospa Pavletič, ki sta nas s potrpežljivostjo vadila. Gospa Pavletič je še zelo mlada in je postala hkrati naša učiteljica ter prijateljica. Stalnih telovadkinj je končno bilo kakih deset in pri tem številu smo tudi ostale. Lani smo dobili novo orodje in sedaj telovadimo še z večjo vnamo. Nastopili smo do sedaj nekajkrat in žalostno opazili, da se občinstvo še vedno premalo zanima za šport.«

»Poleg v orodni telovadbi se vadimo tudi v odbojki, lahki atletiki in namiznem tenisu. V odbojki vadimo premalo, ker dvorana ni vedno prosta, na odprtem pa se lahko igra, samo če je lepo vreme. Z namiznim tenisom so se do pred kratkim ukvarjali le fantje, a ker imamo sedaj dve mizi, smo pričele vaditi tudi me. Gre nam kar dobro in zato pričakujemo dobre prilike, da se izkažemo. Zelo me veseli, ko vidim, da dekleta ali fant pride k telovadbi slučajno, a potem se navduši, se prične zanimati in končno redno vaditi. Dekleta in fantje, ki danes telovadijo, imajo od štirinajst do tri in dvajset let; mislim, da bi bilo res koristno, če bi tudi otroci od sedmih do štirinajstih let gojili telovadbo. Manjkajo pa jim učitelji, prostori in orodje. To je prava škoda, kajti čim mlajši se prične

nekdo vaditi, si tem bolj utrdi telo in tem boljše uspehe doseže.«

GLAVNI ZAKLJUČKI ANKETE

Šport je danes važna oblika izživljanja in zabave sodobnega človeka tudi pri nas v Trstu. Zato ne smemo ostati do tega pojma brezbržni in ga podcenjevati. Če bi se to zgodilo, bi šli naši športniki v italijanska športna društva in bi bili za slovenstvo izgubljeni.

V športnem življenju pogrešamo danes delavljnosti tistih, ki bi ga morali voditi, pa tudi načrtnosti. Mrtvila niso bili krivi samo športniki, marveč vsi, od politikov do trgovcev, delavcev itd. Lahko bi našemu športnemu življenju koristili s tem, da bi obiskovali tekmovanja, da ne zgube prireditelji veselja in volje za delo. S svojo udeležbo oziroma prisostvovanjem jim dajo pogum in oporo. Tudi vasi so poklicane k večjemu udejstvovanju. Potrebna so razna tekmovanja, številni pokali in mnoge prireditve. Predvsem Slovenski športni dnevi so nazakali pot, ki jo je treba ubrati, če hočemo, da se naš šport na Tržaškem razvije, ker je znano, da se raven le tako postopno zboljšuje. Slovensko športno delo bi bila treba predvsem čim bolj razpolitizirati. Tako bodo tekme vabljivejše za širše občinstvo in bodo postale verjetno boljše, ker ne bo političnih ovir za sodelovanje. Slovenski tisk manjšine naj bi odslej poročal o vseh športnih prireditvah in ne samo o prireditvah lastne idejne skupine.

Naše športno življenje pa hira tudi zaradi tega, ker nima gospodarskih osnov. »Bor« naj razmišlja, kako bi se dala dobiti sredstva, s katerimi bi podprli važne prireditve, ki so koristne za vso manjšino. Vzbuđiti je treba zanimanje za šport zlasti pri slovenskih gospodarskih ustanovah in premožnejših posameznikih. Postati športni mecen naj bi si štel v ponos vsak premožni Slovenec v Trstu in Gorici. Vsak človek pri katerem koli narodu nosi neki večji ali manjši delež odgovornosti za splošno usodo svojega naroda in tako bi moralo biti tudi pri nas. Noben naš gospodarstvenik ne more imeti mirne vesti, ko skrbi samo za lastni žep in noče pomagati kakemu društvu, ki n. pr. nima sredstev, da si kupi odbojgarsko mrežo ali lahko atletsko orodje. Narod je širša družina vsakega izmed nas in njegovo uspevanje v vseh ozirih nam mora biti pri sreju.

Treba bi bilo prirejati stalna tekmovanja in tudi prvenstva, ki so v navadi zlasti pri naših sosedih Italijanih. S tem bi vzpodbudili in nagradili naše športnike. Nagrade bi lahko podeljevale posamezne ustanove, trgovine, kar bi jim bilo tudi v reklamo, kot se je to dogodilo ob priliki tekmovanja, ki ga je priredil KMI v Trstu za pokal »Graphic«, ko so nagrade dala tukajšnja podjetja in obrti.

Slabo je, da sloni skoraj vsa skrb za športno dejavnost na ramah sorazmerno malo ljudi, zato se nam zdi potrebno, da se združenje »Bor« razširi s pristopom drugih uglednih in delavnih osebosti raznih idej in skupin kot tudi strokovnjakov za razne športe, naj so stari ali mladi. »Bor« bi moral vsa vprašanja složno in z vso resnostjo preučiti. Ugotoviti bi bilo treba, kaj zmoremo in česa ne zmoremo. Mislimo, da je sam namizni tenis vsekar premalo.

Ne zanašajmo se tudi samo na druge in na starejše. Mladina naj se zbere in začne s športno pobudo, pa bo začetek storjen. Tako nastajajo klubi.

V organizacijskem pogledu bi bilo potrebno zbrati na sestanke vse one, ki jim je naš šport res pri srcu. Zato bi priporočali vsem društvom, krožkom in podobno, da zadeve ne dajo z dnevnega reda ter naj skušajo buditi zaspance. Vedno je storiti, kar je pač mogoče. Nekaterim manjka vzpodbude in so se zgrešeno in prezgodaj sprijaznili z mislijo, da se s športom pri nas ne da nič več narediti. Društva bi morala temeljito analizirati položaj. Toda to veliko delo bo mogoče opraviti le z združenimi močmi in s trajnimi stiki. Nalogo naj bi prevzelo društvo »Bor«, ki bi se moralo truditi za vsklajanje športnega dela med manjšino, n. pr. da bi si posamezna društva porazdelila datume za svoje prireditve. Združenje naj bi dajalo tudi razne pobude in sestavljalo načrte za obsežnejše reprezentativno udejstvovanje. Vsaka »Borova« prireditev bi morala biti tudi propagandno dobro pripravljena.

Ti glavni zaključki se nam zde uresničljivi, če bi se resno lotili dela, čim bolj odločno in modro. Morda je marsikaj od tega težko izvedljivo, toda marsikaj je tudi takega, za kar ni treba drugega kot dobre volje in malo domiselnosti. Le tako bomo v bodoče dostojno zastopali tukajšnji slovenski šport tako pred tuji kot pred širšo slovensko javnostjo.

D. T.

GOSPODARSTVO

Kolobarjenje ali plodored

Vse rastilne nimajo enakih zahtev do zemlje, v kateri rastejo. Nekatere zemljo bolj izrabijo, druge manj; nekatere jo izrabijo bolj enostransko kot druge: krompir n. pr. izčrpa iz zemlje mnogo kalija in fosfora, kuzuza več fosfora in manj kalija, detelja pa mnogo kalija in fosfora, a obenem daje zemlji mnogo dušika, ki ga s pomočjo nekih izrastkov na koreninah črpa iz zraka. Tudi povrtnina neenako izrablja zemljo: korenasta zelenjad (pesa, korenček) na en način, listnata zelenjad (špinača, solate, radič itd.) pa na drugi. Res je, da s primerim gnojenjem lahko izrabljanje zemlje popravimo in bi samo zaradi tega ne bilo potrebno kolobarjenje, se pravi menjavanje posevkov ali rastlinskih kultur na isti parceli.

Kolobarjenje ali menjavanje posevkov na isti parceli je pa nujno potrebno iz rastlinsko-zdravstvenih vzrokov. Vsaka rastlina ima poleg plevla posebne sovražnike tako živalskega kot glivičnega izvora. Če bi v določeni zemlji iz leta v leto rasla vedno ista rastlinska kultura, bi se njeni živalski in glivični sovražniki tako razmnožili, da bi resno ogrozili pridelek, ki bi bil čedalje manjši in bi končno zginil. Res je sicer, da imamo proti živalskim in glivičnim sovražnikom najrazličnejša kemična sredstva, a vseh škodljivcev le ne znamo zatreti in bi bilo njih zatiranje tudi predrago. S kolobarjenjem pa onemogočimo, da bi se živalski in glivični zajedavci preveč razmnožili in ogrozili pridelke.

Kolobarjenje je nadalje nujno potrebno, da se v zemlji prepreči nakopičenje snovi, ki vplivajo kot strupi. Vsaka zemlja oziroma parcela, na kateri je več let zaporedno raste isti posevek, postane za to kulturo trudna in nedonosna.

Kolobarjenje je nujno zlasti danes, ko hočemo doseči čimvečje hektarske donose in tako znižati lastne proizvodne stroške. Kolobarjenje ni važno samo za velika posestva, kjer imajo že leta vnaprej določeno, s čim bodo kako parcelo posejali. Važno je tudi za našega majhnega kmeta in za vsakega vrtnarja.

Znano je, da ne smemo vsaditi drevesa na mesto, kjer je že rastle drevo, če nismo skopali velike jame, odstranili izkopano zemljo in pripeljali nove. Če je vinograd zaradi starosti propadel, ne smemo v to zemljo takoj posaditi novih trt, marveč moramo poskrbeti, da se zemlja prej spočije. To dosežemo tako, da zemljo globoko preorjemo in bogato pognojimo ter vanjo vsejemo deteljo, ki naj tam raste vsaj 3 — 4 leta. Še

le nato lahko zasadimo nov vinograd. Kjer so vsako drugo leto sadili na isto parcelo krompir, so ugotovili, da so pridelali mnogo gnilega krompirja in da je bil pridelek zaradi bolezni na krompirjevih listih vedno manjši. Zato bi smeli saditi krompir na isto parcelo komaj vsako četrto leto. Koruza in žito nista tako občutljiva, a kljub temu ne kaže nikdar sejati kuzuze na isto parcelo več kot dve leti zaporedno, žito pa samo eno leto. Isto velja tudi za fižol in grah.

Detelja je sicer najprimernejša obnovitvena kultura in brez detelje si danes skoraj ne moremo misliti njivskega kolobarjenja. A tudi od detelje bomo imeli največ dohodka, če jo bomo pustili rasti največ 3 leta in v naslednjih 3 letih sejali v dotično zemljo kuzuza, krompir in žito. Po 3 letih smemo ponovno sejati deteljo.

Rečeno je bilo, da je kolobarjenje potrebno tudi za vrtnarja. To velja zlasti za pridelovalca korenaste zelenjadi, to je korenčka, vrtno pese in posebej še korenaste zelene (šelin). Ta povrtnina se sme vrniti na isto lehico komaj vsako tretje leto. Listnata zelenjad ni tako občutljiva (razen radiča), a tudi pri tej je priporočljivo vsaj menjavanje različnih vrst: po solati naj pride špinača, zelje ali narobe. Radič pa je bolj občutljiv, ker ni samo listnata zelenjad, marveč tudi korenasta: na isti lehici ne bi smeli vsaj 2 leti sejati radiča.

Kalija na deteljišča

Vse premalo cenijo naši kmetje blagodejni vpliv kalija (potassa) na deteljišče. Superfosfata še raztrosijo, saj so tako delali že njihovi očetje, kalij pa je premalo znan in upoštevan. In vendar ne bi stal mnogo majhen poskus: raztrosi kalij na majhno parcelo, na del deteljišča in opazuj.

Nočemo trditi, da je kalij deteljišču bolj koristen kot fosfor. Oba sta potrebna, ker se izpopolnjujeta. Znano je, da sta ti snovi nujno potrebni za razvoj rastlin in da obeh v naših zemljah primanjkuje. Kraške zemlje že tako vsebujejo prav malo rudninskih snovi, ki bi jih koreninice lahko vsrkale. Zato koristi celo apno, čeprav je skoraj ves Kras iz apna. V ilnatih zemljah je nekoliko več rudninskih snovi in tudi precej kalija, a te snovi so v obliki, ki ni dostopna za nežne koreninice: snovi niso raztopljive in ilovici primanjkuje prav apna.

Če hočemo, da bodo deteljišča dala obilne košnje, jih moramo pognojiti s superfosfatom (perfosfato) in kalijem (sale potassico). Na vsakih 100 m² deteljišča je potrebno raztrositi po 3 kg superfosfata in po 1.5 do 2 kg kalijeve soli. Ta gnojila bi morali raztrositi pred začetkom pomladi, najbolje že sredi februarja. Če pa tega nismo še naredili, lahko raztrosimo tudi takoj po prvi košnji, posebno če je vreme nekoliko vlažno. Če bi tedaj bila suša, je bolje, da ne gnojimo, temveč to delo opravimo v pozni jeseni, pred božičem.

Živinorejo je potrebno razviti in izpopolniti, za kar potrebujemo mnogo krme, ki nam jo lahko dajo deteljišča, bogato pognojena s superfosfatom in zlasti s kalijevo soljo.

ŽENA IN DOM

Otrok in domače naloge

Starši prihajajo večkrat v šolo in sprašujejo, ali naj doma pomagajo otroku pri učenju, oziroma kako naj mu pomagajo.

Povsem jasno je, da mora dom pomagati učitelju, kajti otrok v glavnem utrjuje snov doma. Tu se namreč vadi v računanju in branju in ponavlja predmet. Vse to delo izvršuje pod nadzorstvom staršev, ki mu pri tem seveda pomagajo. Pomoč pa mora biti pravilna, se pravi takšna, da ne daje otroku priložnosti za lenarjenje ali goljufanje učitelja.

Starši delajo pri tem velike napake. Brž ko otrok pride iz šole, mu na njegovo prošnjo sestavijo domačo nalogo, rešijo račune in otrok le prepíše. Tako ravnajo zato, ker hočejo pomagati ljubljencu, da se ne bo preveč mučil, ali pa, ker si želijo, da bi naloga bila čim boljša in bi se otrok v šoli odlikoval ter prinesel domov lepo spričevalo. Starši se ne zavedajo, da s tem postane njihov otrok nesamostojen, se mu ne ljubi niti misliti in se noče več truditi ter povrh povsem izgubi zavest, da so nalogo pravzaprav izdelali starši in da je bil s tem učitelj ogoljufan.

Ko pride učenec domov, naj se starši z njim pomenijo, kaj je delal v šoli in o domačih nalogah. Z njim naj se torej le porazgovorijo in mu nikakor ne smejo narediti naloge. Starši naj mu dajo pobudo, povedo svoje misli o nalogi, naj se skratka lepo z njim pomenijo, da bo otrok čutil v njih veliko oporo. Otrok ne sme iskati pri starših potuhe. Ko naredi nalogo, naj jo oče ali mati pregleda, ga opozori na napake, vendar lepo in brez prepira in neumestnimi opazkami, ki bi otroku vzele pogum in ga ponižale. Pa še nekaj! Otrok naj ne piše naloge pozno v noč, ker mora spati od 10 do 12 ur dnevno. Nekateri starši hočejo imeti odličnjake in zato otroke preveč silijo, naj se učijo. To je napačno, kajti prevelika obremenitev živčevja ško-

duje zdravju in tak otrok bo prav gotovo prej ali slej zbolel.

Pri domačih nalogah bodimo otroku v oporo in ga ne razvajajmo in navajajmo k lenobi, nesamostojnosti in goljufanju.

K. D.

Kamilica - domače zdravilo

Kdo ne pozna kamilice, ki je tako dragocena zel, da o njej znanstveniki pravijo: «Ce bi ljudje vedeli kako čudežno zdravilno moč ima, bi se pred njo odkrili». Kamilični čaj je prav dobro sredstvo proti želodčnemu in črevesnemu krču. S suhimi, vročimi kamiličnimi obkladki si pomagamo pri prehladu črevesja, mokre obkladke polagamo tudi na gnojne tvorbe, da jih omeščamo. Tudi če smo se močno udarili, položimo na boleče mesto moker kamilični obkladek. Kamilice pa še prav posebno uporabljamo za kopeli nog in za klistiranje.

V cvetih kamilice se namreč nahaja eterično, plavo olje, imenovano azulen, ki zelo ugodno vpliva na vnetja in jih uspešno blaži. V primerih lažjih ali težjih drisk je kamilični čaj najpogosteje edino koristno zdravilo. Tudi pri vnetju vek, zlasti pri nekaterih nalezljivih boleznih, veliko koristi izpiranje s kamiličnim čajem. Vdihavanje čajne pare je priporočljivo pri vnetju sapnika. Dobro je tudi, če si s kamiličnim čajem vsak dan izpiramo usta.

KAKO ČISTIMO SADNE MADEŽE

- iz volnenih tkanin: z blago raztopino amoniaka;
- iz svilenih tkanin: s čistim ali razredčenim alkoholom;
- iz barvanih bombažastih tkanin: z vrelim mlekom, nato splaknemo z vodo, ki smo ji dodali amoniaka;
- pri belem perilu: z vodo in soljo (madež zmočimo in ga posujemo s stolčeno soljo);
- iz nylonskih tkanin: če je madež svež, ga splaknemo s čisto vodo, če je star, ga poskusimo odstraniti z zelo blago raztopino vodikovega dvokisa,

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 13. aprila si doblil oz. dal za:

ameriški dolar	619—622	lir
avstrijski šiling	23,75—24,10	lir
100 dinarjev	84—86	lir
100 francoskih frankov	123—125	lir
funt šterling	1725—1740	lir
nemško marko	148—149	lir
švicarski frank	142,75—143,75	lir
pesos	7—8	lir
zlato	704—707	lir
napoleon	4300—4400	lir

Položaj v Južni Afriki se zaostrojuje

Neusmiljeno zatiranje temnopoltih domačinov v Južnoafriški zvezi, ki odmeva po vsem omikanem svetu, je potisnilo v roke samokres celó ondrotnemu bogatemu belokožemu veleposestniku Davidu Prattu. Da bi protestiral zoper krivično ravnanje s črnici, je oddal iz bližine dva strela na ministrskega predsednika dr. Henrika Verwoerda.

Dve krogli sta ga zadeli v glavo, a običajli k sreči v črepinji in niso ranili možganov. Tako je dr. Verwoerd ostal živ in bo kmalu ozdravel. Časa bo imel dovolj, da si izpraša vest, ali je njegova politika načrtne-

Laiki in duhovniki

Oktoberja meseca lanskega leta je italijanski episkopat sklenil nasloviti na duhovnike v republiki pismo, katerega besedilo je ostalo doslej tajno, a je bilo te dni objavljeno. Naslov ima »laicizem« in govori o odnosih, ki bi morali v današnji dobi socialnega razvoja vladati med duhovniki in laiki.

Škofje označujejo laicizem kot »težnjo ali miselnost načrtne in vzburiljive opozicije zoper sleherni vpliv, ki bi ga mogla imeti vera nasploh in še prav posebej katoliška hierarhija na ljudi, na njihovo delovanje in njihove ustanove«.

Kako naj se duhovniki ravnajo spričo tega problema? Škofje jim priporočajo, naj se »v prvi vrsti brigajo za vprašanja družine, šole in javne morale (tisk, predstave itd.), okoli katerih se danes odigrava trda borba«.

V teh stvareh, naj bodo duhovniki nepopustljivi. In to je prav, ako le pomislimo, kako kvarno vplivajo danes na mladino n. pr. pohujšljive, na pol nage slike v časopisih republike, kako se moralno razkrajajo družinsko življenje, kako kvari mladostniške kinematograf in večkrat celo gledališče in šola.

Svoboda odločitve

V pismu pa škofje obenem svari duhovnike, naj »se v občevarstvu z laiki izogibajo vsake oblike pretirane oblastnosti in naj se ne vtikajo v področja, na katerih nimajo nikake pravice dajati smernice, ker sta tu sodba in izbira odvisni od svobode vsakogar«.

Opomin škofov je zelo umesten in potreben, zakaj nihče ne škoduje ugledu Cerkve bolj kot tisti nespametni duhovnik, ki oblastno ukazuje vernikom in omejuje njihovo osebno svobodo v stvareh, ki nimajo nič opraviti niti z vero niti s Cerkvijo niti z moralom. Pogubno je tako ravnanje zlasti tedaj, kadar je dana smernica napačna in škodljiva, kot smo dožilevi slovenski katoličani v naših krajih za časa zadnjih volitev v rimsko poslansko zbornico.

Zato želimo, da bi si prizadeti vzeli resno k srcu pismo episkopata, saj ga je podpisalo nič manj ko 10 kardinalov, 64 nadškofov, 90 škofov in 5 opatov, ki so o nauku Cerkve gotovo najmanj tako poučeni kot gospodje, ki so omenjeno smernico dali.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

ga tlačenja tujerodnega večinskega ljudstva, pametna in koristna.

Trenutno se zatiranje nadaljuje in ostri, množično zapiranje nasprotnikov in »sumljivih« ljudi se veča. Vsi trezni opazovalci pa spoznavajo, da to ne more večno trajati. Stopamo v zgodovinsko dobo, ko je vsakemu kolonialnemu gospodstvu in zapostavljanju tujerodcev zapisan povsod neizbežen konec.

Kmečki nemiri na Francoskem

Zadnje tedne so po raznih francoskih pokrajinah izbruhnili pravi kmečki neredi, ki povzročajo De Gaullu skoro enake skrbi kot Alžirija. Ker je poljedelcem odvzel nekdanje državne podpore, se čutijo hudo prizadete. Zveza kmetijskih sindikatov je prejšnji teden priredila po državi, množična protestna zborovanja, na katerih so se slišale tožbe, da so cene poljedelskih pridelkov zdaleka nižje od industrijskih. Kmetje zahtevajo, naj država uzakoni gibljivo lestvico med cenami kmečkih pridelkov ter obrtnih in industrijskih predmetov. Če se industrijske potrebščine podražijo, se morajo istočasno primerno povišati tudi cene poljskih pridelkov, da si kmetje lahko kupijo, kar zase in družine potrebujejo.

Modernizacija kmetijstva

Spričo teh zahtev je ministrski predsednik Debré predlagal poslanski zbornici, naj določi 335 milijard frankov za mehanizacijo kmetijstva in splošno izboljšanje zemljišč. Kmetom je torej vlada pripravljena pomagati, da pridejo do strojev, izbranih semen in boljših gnojil, se pravi, da modernizirajo poljedelstvo. Glede pravičnega razmerja med cenami kmečkih pridelkov in industrijskih potrebščin pa Debré ni hotel dati obveznih izjav.

Kmečki zastopniki odgovarjajo: »Če kmet ne bo mogel prodajati po pravičnih cenah, tudi kupoval ne bo«. Zagrozili so s stavkami, se pravi, da ne bodo obdelovali zemlje, zasedli vse ceste ter onemogočili sleherni dovoz hrane v mesta.

Nezaslišan zločin

Svetovno časopisje piše že nekaj dni o štiriletnem dečku Ericu Peugeotu, sinu znane francoskega veleindustrijskega in tovarnarja avtomobilov Peugeot. V torek popoldne se je živahni in lepi deček igral v nekem pariškem gaju, ko se mu je iznenada približal mladenič in ga z milim glasom povabil: »Pridi!«

Nič hudega sluteči otrok je ubogal in se dal prijeti za roko. Mladenič ga je dvignil v naročje in stekel z njim proti avtomobilu, ki je čakal pred parkom. Ugrabljeni deček je zginil in spal prvič v življenju izven domače hiše.

Kdo je zločinski ropar nedolžnega malčka, ni še znano. Očetu so le neznanici telefonirali, naj položi 50 milijonov frankov, sicer da bodo fantka umorili. Prestrašeni oče je o zločinu molčal in bil pripravljen plačati, kar so od njega zahtevali, samo da pride spet do sinčka. Peugeot je namreč bogat, saj ima v podjetju zaposlenih 30.000 delavcev.

Stvar je pa postala znana in zdaj je tri tisoč policistov na delu, da odkrijejo hudo delce. Preiskavo vodi sam notranji minister.

RADIO TRST A

Nedelja, 17. aprila, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika sedmih dni v Trstu; 13.30 Glasba po željah; 16.00 Apostol Peter, drama v enem dejanju in petih slikah (Ivan Mrak). Igrajo člani RO; 18.00 Velikonočna pesem naših zvonov (Jože Peterlin); 19.15 Glasbeno potovanje; 20.30 Richard Wagner: Parsifal, opera v treh dejanjih - I. dej. Orkester in zbor iz Bayreuthskega Festivala vodi Hans Knappertsbusch.

Ponedeljek, 18. aprila, ob: 8.30 Iz slovenske pesmarice; 9.00 Šoštakovič: Kvintet za klavir in godala v g-molu, op. 57; 10.00 Ruda Jurčec: Casnikarstvo v službi zgodovine; 11.30 Oddaja za najmlajše: Bele ovčke, velikonočna legenda (Lojzka Lombard); Igrajo člani RO; 15.20 Zbor »Lojze Bratuž«; 17.00 Kavarnica, komedija v treh dejanjih (Carlo Goldoni - Bratko Kreft). Igrajo člani SG v Trstu; 19.00 Novela: Ivan Cankar: »Spomladi«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Richard Wagner: Parsifal, opera v treh dejanjih, II. in III. dejanje. Orkester in zbor Bayreuthskega Festivala vodi Hans Knappertsbusch.

Torek, 19. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza - Janko Košir: Osnove sodobnega kmetijstva - Plemenitev domačih živali; 18.35 Iz jugoslovanske folklorne zakladnice; 19.00 Sola in vzgoja - Ivan Teuerschuch: »O duševni in telesni utrujenosti mladine«; 21.00 Ilustrirano predavanje - Mirko Javornik: Tuje jadro na obzorju - Mornar Mac, kraljica morskih razbojnikov; 22.00 Umetnost in življenje - Edvard Traven: Samoizpovedi režiserja Hitchcocka; 22.15 Skladbe za violo in klavir slovenskih avtorjev.

Sreda, 20. aprila, ob: 18.00 Z začarane police - Marija Polak: »Zarki polnočnega sonca«; 18.45 Vokalni tercet »Metuljček«; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starec); 21.00 Tobia in muha, igra v treh dejanjih (Cesare Vico Lodovici - Mirko Javornik). Igrajo člani RO.

Četrtek, 21. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza - Franc Orožen: Življenje Babiloncev in Asircev - Iz kulturnega življenja Mezopotamije; 18.25 Slovenski zbor; 19.00 Sirimo obzorja - Saša Rudolf: Odkrili smo prvine: »Prof. Humphrey Davy«; 21.00 Obletnica tedna - Josip Tavčar: Luteranski teolog Philip Melancthon in njegova doba ob 400-letnici smrti. Približno ob 21.50: Iz sodobne književnosti: »Orio Vergani in njegova knjiga: Proces za zaprtimi vratmi« (Fr. Jeza).

Petek, 22. aprila, ob: 18.00 Bližnja in daljna smučišča - Rafko Dolhar: Smučarski paradiz na Arlbergu; 18.10 Škerjanc: Simfonija št. 2; 13.35 Vokalni oktet »France Prešeren«; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika - Aljoša Vesel: »38. milanski velesejem«.

Sobota, 23. aprila, ob: 14.45 »Veseli Planšarji« in »Avsenik«; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija - Vice, 22. spev. Pripravil Boris Tomažič, prevod Alojz Gradnik; 18.00 Radijska univerza - Miran Pavlin: Kemija razkriva zlorabe živil: »Spoznajmo konservirano povrtnino«; 19.00 Pisani balončki - radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor »Korotan«; 21.00 »Oprostite, če motim«, preiskave inšpektorja Belgarba (Ezio D'Errico - Lada Mlekuž), II. zgodba: »Afrikanele«. Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 17. aprila, **nedelja**: Velika noč
- 18. aprila, **ponedeljek**: Velikonočni ponedeljek
- 19. aprila, **torek**: Leon
- 20. aprila, **sreda**: Teodor
- 21. aprila, **četrtek**: Anzelm, Simeon
- 22. aprila, **petek**: Soter in Gaj
- 23. aprila, **sobota**: Vojteh, Gerard

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V **nedeljo**, 17. aprila, ob 15.30 v prosvetni dvorani »A. Sirk« v Sv. Križu,

v **ponedeljek**, 18. aprila, ob 16.30 v prosvetni dvorani na Opčinah,

v **sredo**, 20. aprila, ob 20.30 v kino dvorani v Skednju

Frances Goodrich in Albert Hackett
DNEYNIK ANE FRANK

Vesele velikonočne praznike želijo:

Znano avtoprevoziško podjetje

KONOBEL MEDARD

TRST — Ul. Ippodromo 16 — Tel. 90-812
želi vesele praznike!

Zobozdravnik **Dr. R. Klavaty**

Ordinira za zobne in ustne bolezni ter
zobno protetiko dnevno od 15. do 18. ure
v TRSTU — Ulica Lavatoio 4/1
Dopoldne od 9. do 12. na OPČINAH

TRGOVINA JESTVIN

Škabar Josip

OPČINE — Narodna ul. 42 — Tel. 21-026

vošči cenjenim odjemalcem veselo veliko noč!

TRGOVINA IN DELAVNICA ČEVLJEV

GEC

ROJAN, Trg tra i Rivi 2

Telefon 31-198

vošči cenjenim odjemalcem vesele praznike!

TRGOVINA JESTVIN

Rudi Bidovec

TRST — Ul. Genova 13 — Tel. 37-700

želi vesele velikonočne praznike

vsem cenjenim odjemalcem in prijateljem!

DROGERIJA

ČEKET

TRST — Ul. Solitario 11 — Tel. 95-442

želi odjemalcem vesele praznike!

URARNA IN ZLATARNA

ANTON MALALAN

OPČINE - Alpiska 83 - Tel. 21-465

Vesele praznike

TRGOVINA S ČEVLJI

MARCEL MALALAN

OPČINE - Proseška 18 - Tel. 21-465

PODJETJE **VLADO ŠVARA**

Elektromehanična delavnica
za avtomobile in motocikle

TRST — Ulica Giulia 28 — Tel. 96-742

Vesele praznike želi

TRGOVINA JESTVIN

Resinovič

Franc

TRST — Trg Sv. Frančiška 8 — Tel. 36-809

TRGOVINA JESTVIN

Gregori M.

TRST — Ul. D'Alviano 86 — Tel. 94-404
želi cenjenim odjemalcem vesele praznike!

TRGOVINA JESTVIN

Gruden Josip

DEVIN - Tel. 20-205

vošči vsem odjemalcem veselo veliko noč

„TECHNA“

UVOZ — IZVOZ

TRST (302) — Ul. F. Filzi 17 — Tel. 35-907
Telegram: «TECHNALUIN»

Vesele praznike želi vsem prijateljem in znancem.

Bar Central

OPČINE — Narodna ul. 48 — Tel. 21-067

TISKARNA

graphis

TRST

Ulica sv. Frančiška 20 - Tel. 29-477

vam hitro, solidno, poceni in
lično izdela kakršnokoli tisko-
vino (poročna oznanila, vošči-
la, posetnice, pisemski papir,
lepake in letake, brošure itd).



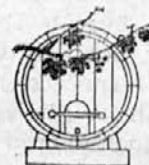
Vesele velikonočne praznike

GOSTILNA

Furlan

REPENTABOR
Telefon 21-360

Pristna domača vina in izborna kuhinja!



RIBARNICA

PERTOT MARČELA

TRST - BARKOVLJE, Ul. Perarolo 2
Telefon 28-415

želi vsem vesele praznike!

TRGOVINA
Z JESTVINAMI

Milan Bevk

TRST — Ul. D'Annunzio 9
Telefon 41-572

AVTOPREVOZNIŠKO PODJETJE

Požar Artemio

TRST — Ulica Moreri 7 — Telefon 28-373

Prevzema vsakovrstne tovarne prevoze za tu-
in inozemstvo po najugodnejših cenah

Vesele velikonočne praznike

ZORA ČOK

PEKARNA IN TRGOVINA JESTVIN

OPČINE

Narodna ulica 57/63 - Tel. 21-046

Kerže

TRGOVINA NA DROBNO IN DEBELO

TRST - Trg S. Giovanni 1 - Tel. 35-019

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših
oblik na vsa goriva. Popolna oprema za
kuhinje, jedilnice, restavracije, iz emajla,
nerjavečega (Inox) jekla itd. Električni likal-
njki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za
vodo, hladilniki, dekorativni predmeti umetne
obrti od keramike do brušenega stekla.
Lestenci ter vseh vrst električnih luči
klasične in moderne oblike.

Prodaja tudi na obroke

BANKA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA S. P. A.

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST, UL. FABIO FILZI ŠT. 10

TELEF. ŠT. 38101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

Vesele velikonočne praznike želi

GOSTILNA

Ostrouška

TRST - Ul. S. Nicolò 1 - Tel. 37-918

ELEKTROINSTALACIJSKO PODJETJE

Milan Ambrožič

TRST - Ul. Miramare 29 - Tel. 29-322

Popolna oprema za električne kuhinje, lestenci ter vseh vrst električnih luči klasične in moderne oblike. — Vsakovrstna popravila in naročila!

Vista

TRST

VIA CARDUCCI 15

Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov, daljnogledov, toplomerov in fotografskega materiala

GOSTILNA

Simonič

OPČINE - Narodna ulica 39 - Tel. 21-053

TRGOVINA JESTVIN

URDIH ALBERT

TRST - Ulica F. Severo 105 - Tel. 55-618
želi vsem prijateljem veselo veliko noč

ZNANA GOSTILNA IN TOBAKARNA

KRALJ

TREBČE - Telefon 21-170
vošči vesele praznike in se priporoča!

ZALOGA VSAKOVRSSTNEGA STAVBNEGA MATERIALA

DANEU ALOJZIJ

OPČINE - Proseška ul. 13 - Tel. 21-044

GOSTILNA

se priporoča

Veto

OPČINE - Proseška ul. 35

Vesele praznike želi

PEKARNA

M. Flajban

TRST - Ul. Carducci 14 - Tel. 35-166

Vesele praznike želi vsem odjemalcem
TRGOVINA JESTVIN

Gregorič Marij

TRST - Ul. Torrebianca 43 - Tel. 24-004

KROJAČNICA

Lado Premru

TRST - Ul. Ginnastica 35/1 - Tel. 45-447

želi klientom vesele praznike!

ZALOGA STAVBNEGA MATERIALA

DANEU CELESTIN

OPČINE - Narodna ul. 77 - Tel. 21-034
želi vesele velikonočne praznike!

MIZARSTVO S STROJNIM OBRATOM

Černigoj Anton

GORICA - ul. Duca D'Aosta 30

Telefon 25-98

GOSTILNA

OPČINE

Emilija Sosič-Vremec

vošči cenjenim odjemalcem veselo veliko noč!

ZALOGA DRV IN PREMOGA

DANILO ŠULIGOJ

OPČINE — Proseška ul. - Tel. 21-172
želi vesele praznike in se priporoča!

Želite dobro hrano?

GOSTILNA

„Al Gambero“

(PRI RAKU)

TRST - Ul. Udine 37 - Tel. 24-938
Gotovo vam bo ustregla!KROJAŠKA DELAVNICA
ZA DAME IN GOSPODE

Stanislav Košuta

TRST - Ul. Raffineria 5 - Tel. 95-498

MLEKARNA

KARIŠ

TRST - Ulica S. Marco 40

vošči cenjenim odjemalcem vesele praznike!

URARNA - ZLATARNA

MIKOLJ

TRST - Campo S. Giacomo 3 - Tel. 95-881

Bogata izbira švicarskih ur
in lično izdelane zlatnine

NAJLEPŠE CVETLICE DOBITE PRI

IVANKI

TRST - Ul. dell'Istria 17 - Tel. 95-052

ZNANA SLOVENSKA TRGOVINA
Z MANUFAKTURO IN TKANINAMI

Stanc Udovič

TRST - Ul. Mazzini 46 - Tel. 94-550

Trg Ponterosso št. 5 - Tel. 29-686

želi cenjenim odjemalcem to- in onstran meje vesele velikonočne praznike! — Pošilja darilne pakete!

Andrej Bolko mr. ph.

Farmaceutski proizvodi in kemikalije

TRST - Ulica Torrebianca št. 21/II

IMPORT-EXPORT Telefon 31-315



Kuret Miran

UVOZ — IZVOZ

Zaloga domačih in sortnih vin ter likerjev

TRST - Ul. della Fabbrica 4 - Tel. 55-751

Kmečka banka

Ustanovljena 9. 3. 1909



Telefon št. 22-06

GORICA
UL. MORELLI 14

42

Za naše

najmlajše

Gusarji



KAZ 2!.. KONEC 2!.. ZDAZ KO SE STVAR NAJBOLJ ZAPLETENA 2!



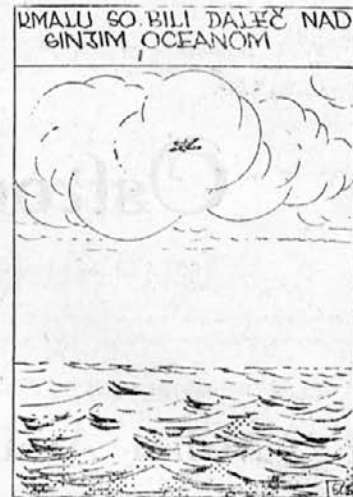
HA - HA - HA! PRVI APRIL, NE PA KONEC! MALO SVA SE HOTELA POSALITI Z BRALCI!

PRIZNAM, DA STA TUDI MENE POSTENO POTIEGNILA, HHHH!

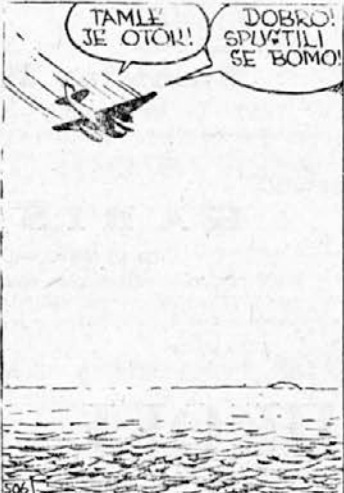


HEJ, FANTJE, GRISTE Z NAMI PO GULIROZO 2!

Z VAMI PRAV RADI, TODA Z GULIROZO NOJMO IMETI OPRAVKA. DOVOLJ SE BILO SITNOSTI



RMALU SO BILI DAJEČ NAD GINJIM OCEANOM



TAMLE JE OTON!

DOBRO! SPUSTILI SE BOMO!



HM, ZUDIM SE, DA NIGO STRELJALI.

TO JE GOTOVO ZVIJAZA, OPREZNI MORAMO BITI.



..ZUDNO!... NIJER NIROGAR!..

KO BI VSAZ VEDELI, KAM SE PADEL HELIKOPTER.



GLESTE, TOLE JE PA GOTOVO DEL HELIKOPTERJA!

NSEGOV REP! TU SO GATOR'S SESTRE LILI!.. PREISCI TE OVOLICO!



HM... HM....

KAZ PA ICEG 2?



NIČEGAR NE ISČEM, KER SEM ZE NAGEL POGLEŠ! TU JE BIL PRIVEZAN ŽOLN... IN TU?

..TU 2 SLEDOVE GUMIZASTIH KOLES VIDIM.



GLEJ HELIKOPTERJA, IN VES KAZ TO POMENI? TO POMENI, DA GULIROZO ZAMAN ISČEMO.

RAVO MISLE, TO? HELIKOPTER BREZ PEPA VENDAR NI MOGEL VZLETETI!



LIDO PA TRDI, DA SE VZLETEL?

POGLUŠAS! NERDO MIČE NA POMOC!

VINOAGRARIA
GORICA, Travnik 4
Telefon 53-95

TRGOVINA GALANTERIJE
M. BAVCON
GORICA
Ul. Carducci (Gosposka ulica) 6
KROJAČNICA **M. BAVCON** - GORICA
Ul. S. Giovanni 5 - Tel. 31-93

TRGOVINA JESTVIN
BUDIHNA
GORICA, Ul. Veniero 6 in Ul. V. Veneto
Telefon 29-18

PODJETJE
ČUK
GORICA
Trg Cavour 9 - Telefon 35-36
Corso Verdi 54 - Tel. 21-60

KAVARNA
Bratuž
GORICA
Ul. Mameli 4 - Tel 34-78

TRGOVINA ČEVLJEV
Čotar Andrej
GORICA - ul. Rastello 34
Telefon 36-67

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V TRSTU
priredi v nedeljo, 8. maja, izlet v Trento k izvru Soče. Prijave sprejemajo v ul. Roma 15/II.